

3

Шығыста тағы
екі теміржол
вокзалының
жаңа тынысы
ашылды

6

Шетелде
еңбек етем
деушілерге
дайындық
орталығы іске
қосылды

16+

DIDAR

ШЫҒЫС ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСТЫҚ ГАЗЕТІ

«DIDAR» ГАЗЕТІ

**SHYGYS
AQPARAT**

ТАУАР МАРКАСЫМЕН ҰСЫНЫЛҒАН

Altainews
MEDIA CENTRE

1931 жылдың 24 қазанынан шығады

№32 (18592)

6 тамыз 2026 жыл

WWW.DIDARGAZETI.KZ

10

«МАРҚАКӨЛ – ШЫҒЫСТЫҢ МАРЖАНЫ»

7

Жастар
тарихи
кезенде
белсенді
болғаны
дұрыс

15

Бәйгенің
алдын
бермеген
Бұланқарамыз
осы

#ТІЛСІЗ ЖАҰМЕН КҮРЕС

Аймақ өрт қауіпті кезеңді қалай еңсеріп жатыр?

✍ Айдос МЫРЗАХМЕТОВ
📷 Евгений ЩЕТНИКОВ

Жаздың аптап ыстығы мен жауын-шашынсыз өткен күндер табиғатты қорғауға жауапты мамандарға үлкен сынақ. Әсіресе, орман алқаптары үшін шілде мен тамыз – ең қауіпті кезең. Осы шақта бір ұшқын мыңдаған гектар жасыл желекті бірақ сәтте жалмауы мүмкін. Биыл өңірде өрт қауіпті маусым басталғалы 47 орман өрті тіркелді. Бұл өткен жылдың осы кезеңімен салыстырғанда 2,6 есеге көп. Десе де, назар аударатын маңызды жайт – өрт шалған аумақ 2,3 есеге азайған.

Шығыс Қазақстан облысы әкімдігінде өткен өрт қауіп кезеңіне арналған жиында соңғы жылдары табиғи өрттерге қарсы әрекет ету тәсілі түбегейлі өзгергені айтылды.

– Орман өрті екі жарым есеге артса да, өрт шарпыған аумақ азайды. Арнайы қызмет өкілдері дер кезінде жедел жұмылып, өртті ауыздықтауға өлшеусіз үлес қосып отыр. Бұл жұмыстарды ары қарай тоқтаусыз жалғастыра беруіміз керек, – деді күн тәртібіндегі істің барысын саралаған өңір басшысы Нұрымбет Сақтағанов.

Ендігі міндет – жалынның таралуына жол бермей, алғашқы минуттарын да анықтау.

– Биылғы өрттердің төрттен үш бөлігі адамның салғырттығынан емес, табиғаттың өз құбылысынан туындаған. Найзағайдың түсу факторы 34 өрттің себепшісі болған. Ал өңірде қалыптасқан ұзаққа созылған құрғақ әрі ыстық ауа райы өрт қаупін бұрынғыдан да күшейтіп отыр. Қазіргі таңда жоғары өрт қауіптілігі сақталуда, – деп атап өтті облыстық ТЖД бастығы Рашид Блялов.

Облыста «Ауыл құтқарушысы» жобасы аясында жоспарлы 38 нысаннан қазір төртеуінде ғана құрылыс-монтаждау жұмыстары жүргізіліп жатыр. Яғни, межелі міндет Зайсан ауданының Біржан мен Сарытерек ауылдарында және Шемонаиха ауданының Камышинка ауылында, Глубокое ауданының Весёловка ауылында ғана жүзеге асуда.

– 38 бекетті ашуды көздедік пе, сол мақсатқа жетуіміз керек. Қазірден бастап қойылған міндеттерді орындауға күш-жігерлеріңізді салыңыздар. Ауыл-аймақта қаңырап тұрған нысандар жеткілікті. Иелерімен сөйлесіп, тиісті жұмыстар жүргізіңіздер. Әсіресе, бұл

шаруа қожалықтарының мүддесіне де маңызды. Ал Төтенше жағдайлар департаменті тиісті техниканы, ұсынуға әзір, – деді аймақ басшысы аудан-қала әкімдеріне нақты тапсырма жүктеп.

Нұрымбет Сақтағанов елді мекендердің айналасы құрғақ шөп пен жанғыш қалдықтардан тазартылып, жүздеген шақырымға созылған минералдандырылған жолақтардың көктемде дайындалғанын атап, қазір ол жерлерде қайта шөп басып тұруы мүмкін екенін еске салды.

– Ең ауыр кезең қыркүйек, қазан айының ортасына дейін жалғасады. Осы аралықта жұмыс барысы күшейтілген режимде жүргізілуі керек. Жауын-шашын аз болды. Аптап ыстықтан кейін қыркүйек айында шөп құрап тұрады. Қауіп тек еселеніп тұр. Барлық өрттің 75 пайызы орман өрттеріне тиесілі. Десе

де, дала өрттерінің қаупі сақталып тұр. Сондықтан ауылдық жерлердегі дайындықтарды да күшейтіңіздер, – деді Нұрымбет Сақтағанов.

Синоптиктердің болжамына сенсек, алдағы кезең оңай болмайын деп тұр. Жаздың екінші жартысында ауа температурасы кей жерлерде +40 градусқа дейін көтерілуі ықтимал. Ал көпжылдық тәжірибе дәл осы уақытта табиғи өрттердің ең көп тіркелетінін көрсетеді.

Өрттің алдын алу тек техникаға ғана емес, адам санасына да байланысты. Осы мақсатта өңірде азаматтық қорғау қызметкерлері, полиция, орман шаруашылығы мамандары мен жергілікті атқарушы органдардың қатысуымен 48 мобильді топ құрылып, жеті жүзден астам рейд өткізілді. Нәтижесінде өрт қауіпсіздігі талаптарын бұзған 193 адам әкімшілік жауапкершілікке тартылды.

Төтенше жағдайларға ден қоюға әзірлік те күшейтілген. Бүгінде департаменттің 1469 қызметкері мен ондаған өрт сөндіру техникасы тұрақты дайындық режимінде жұмыс істейді. Соңғы екі жылда жергілікті бюджет есебінен 5 миллиард теңгеден астам қаржыға 49 бірлік жаңа өрт техникасының алынуы бөлімшелердің мүмкіндігін айтарлықтай арттырды.

Аймақ басшысы негізгі басымдық өртті сөндіруден бұрын оны болдырмауға берілу керектігін нықтады. Ол үшін ормандарда тәулік бойы бақылау жүргізетін ерте анықтау жүйелерін енгізу, ұшқышсыз аппараттардың мүмкіндігін кеңінен пайдалану, өрт қаупі жоғары аумақтарда алдын алу инфрақұрылымын күшейту және минералдандырылған жолақтарды көбейтіп, барлық мүмкіндікті тиімді, нәтижелі қолдану қажет.

ОРМАН КҮЗЕТІ КҮШЕЙТІЛІП, ӨРТКЕ ҚАРСЫ ЖҮЙЕ ЖЕТІЛДІРІЛУДЕ

Еске салайық, Шығыс Қазақстан – еліміздегі орман қоры ең мол өңірлердің бірі. Облыстың жалпы орман қорының аумағы 3 миллион гектарды құраса, оның 1,7 миллион гектары орманмен көмкерілген. Сондықтан өңірде орман өрттерінің алдын алу мен жедел әрекет ету мәселесіне ерекше көңіл бөлінуде.

Шығыс Қазақстанның орман алқаптары көптеген стратегиялық маңызы бар өндірістік кәсіпорындармен, теміржол және автомобиль магистральдарымен, электр желілері мен басқа да маңызды инфрақұрылым нысандарымен шектесіп жатыр. Сол себепті өңірдегі әрбір орман өртінің алдын алу тек табиғи байлықты сақтау үшін ғана емес, елдің өндірістік және энергетикалық қауіпсіздігін қорғау міндетімен де сабақтас.

– Облыста үлкен өндірістік нысандар, теміржол, автокөлік жолдарының, электр желілері орналасқан аймақта да орман алқаптары бар. Сондай нысандар айналасында да минералдандырылған жолақтар жасауды жалғастыру керек. Екіншіден, орманды орындарда демалушыларды ерінбей, әрдайым өрт қауіпсіздігі туралы ақпараттандырып отыру керек. Бір реттік ескерту жеткіліксіз және бақылау жұмыстарын назардан тыс қалдырмаңыздар, – деді аймақ әкімі Нұрымбет Сақтағанов.

Өңірде өрт қауіпті кезең биыл 13 сәуірде басталды. Осы уақыт аралығында мемлекеттік орман қоры аумағында 34 орман өрті тіркеліп, жалпы 95,4 гектар жерді шарпыған. Өткен жылмен салыстырғанда өрт саны екі еседен астам көбейгенімен, жалын шарпыған аумақ

мен үш мыңнан астам арнайы құрал-жабдық бар. Бұған қоса, өрт ошақтарын ерте анықтап, жағдайды жедел бағалау үшін 36 ұшқышсыз ұшу аппараты пайдаланылады.

Авиациялық бақылауды «Қазавиаорманқорғау» кәсіпорнының Өскемен, Катонқарағай және Риддер бөлімшелері жүзеге асырады. Биыл әуеден патрульдеу жұмыстарына барлығы 794 ұшу сағаты бөлінген, оның ішінде АН2 ұшағына – 200 сағат, Еврокоптер тікұшағына – 494 сағат, ал қолжетімділігі қиын таулы жерлердегі орман өрттерін сөндіруге арналған МИ-8 тікұшағына – 100 сағат бөлініп отыр.

Соңғы жеті жылда орман шаруашылығының материалдық-техникалық базасын жаңғыртуға облыстық бюджеттен 2,65 миллиард теңге бағытталды. Осы қаражат есебінен ондаған трактор, өрт сөндіру автокөлігі, патрульдік техника және шағын өрт сөндіру кешендері сатып алынған. Сонымен қатар, өткен жылы лизинг арқылы тағы 122 бірлік жаңа техника алынған. Соның нәтижесінде орман шаруашылықтарының техникалық жарақтандырылу деңгейі бір жыл ішінде 42 пайыздан 67 пайызға дейін артты.

– Қазір өңірде орман өрттерін ерте анықтау жүйесін кеңейту жұмыстары да жалғасып жатыр, – деді басқарма басшысы. Жол картасына сәйкес тоғыз орман шаруашылығының аумағында 90 бақылау мұнарасы орнатылып, құрылыс-монтаж жұмыстары жүргізілуде.

2022 жылғы ірі орман өрттерінен кейін өңірде төтенше жағдайларға ден қою тетіктері де күшейтілді. Облыс әкімдігіне қарасты «Орман және аңшылық шаруашылығының жедел іс-қимыл жасағы» базасында арнайы мемлекеттік өртке қарсы қызмет құрылып, заманауи техникамен және қажетті құрал-

айтарлықтай аз болды.

Шығыс Қазақстан облысы табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасының басшысы Мұрат Құсайыновтың айтуынша, бұған бақылау жүйесінің күшеюі мен жедел әрекет ету шаралары оң нәтиже берген.

– Мұндай нәтижеге жүйелі бақылау мен жедел әрекет ету арқылы қол жеткізілген. Мемлекеттік орман күзеті авиациялық және жерүсті патрульдеу жұмыстарын тұрақты жүргізіп, мониторинг жүйелерінің мүмкіндігін тиімді пайдалануда. Соның арқасында өрт ошақтарының басым бөлігі ірі табиғи апатқа айналмай тұрып сөндірілді, – деді облыстық табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасының басшысы Мұрат Құсайынов.

Қазіргі уақытта облыс ормандарын 1186 мемлекеттік орман күзетінің қызметкері қорғайды. Олардың қарамағында 331 бірлік өртке қарсы техника

жабдықтармен қамтамасыз етілді. Бұл шалғай аумақтардағы өрт ошақтарына жедел жетіп, дер кезінде әрекет етуге мүмкіндік беріп отыр.

Жиын қорытындысында облыс әкімі орман өрттерін ерте анықтау жүйесін кеңейту және саланың материалдық-техникалық әлеуетін одан әрі нығайту жөнінде нақты тапсырмалар жүктеді.

– Орман өрттерін ерте анықтау жүйелерін орнату жұмыстарын экономикамен бірлесіп жүргізіңіздер. Орман алқаптары көп екені өздеріңізге де мәлім. Таулы, биік жерлердегі қауіп-қатерлер тұрасында шұғыл ақпараттар берілсе, біз тиісті әрекеттерге көшеміз. Сонымен қатар, материалдық-техникалық база нормативтік талаптарға сай болуы тиіс. Осал тұс оңай үзіледі. «Техника тұра тұрар, адам саны аздау болса ештеңе етпес» деп қарайтын болсақ, ұтылатын жеріміз көп болмақ, – деді облыс әкімі Нұрымбет Сақтағанов.

#ПРЕЗИДЕНТ ТАПСЫРМАСЫ

Шығыста тағы екі теміржол вокзалының жаңа тынысы ашылды

✍ Дәурен АЛЛАБЕРГЕНҰЛЫ
📷 Ринат ЖҰМАҒҰЛОВ

Мемлекет басшысының көлік инфрақұрылымын жаңғырту жөніндегі тапсырмасы аясында және Үкіметтің тікелей бақылауымен жүзеге асырылып жатқан республикалық бағдарлама нәтижесінде Шығыс Қазақстан облысында тағы екі теміржол вокзалы жаңарып, пайдалануға берілді. Алтай ауданындағы Күмістау және Алтай станцияларындағы тарихи вокзалдар күрделі қайта жаңғыртудан өтіп, жолаушыларға заманауи талаптарға сай қызмет көрсетуді бастады.

Жаңарған нысандардың бірі – Серебрянск қаласындағы Күмістау станциясының вокзалы. 1954 жылы салынған ғимаратта соңғы күрделі жөндеу жұмыстары 2013 жылы жүргізілген болатын. Ал Zubovsk кентіндегі Алтай станциясының вокзалы да қайта жаңғыртудан кейін жолаушылар игілігіне берілді. 1953 жылы бой көтерген бұл нысан да 2013 жылдан бері алғаш рет ауқымды жаңғыртудан өтіп отыр.

Нысандардың ашылу рәсіміне Алтай ауданының әкімі Ренат Құрмамбаев, «Қазақстан темір жолы» ҰК» АҚ өкілдері, теміржол саласының ардагерлері, өңір тұрғындары мен қонақтары қатысты.

– Мемлекет басшысының тапсырмасы аясында еліміз бойынша 124 теміржол вокзалы жаңғыртылып жатса, соның ішінде Алтай ауданындағы Алтай және Күмістау теміржол станция-

лары да толықтай жаңартылды. Бұл – аудан тұрғындары үшін де, өңірдің көлік қатынасы үшін де аса маңызды жоба. Әсіресе, қыс мезгілінде автомобиль жолдары жабылған кезде теміржол – ең сенімді қатынас құралы. Жаңартылған вокзалдарда жолаушыларға барлық қолайлы жағдай жасалған. Заманауи жабдықтар орнатылып, күту залдары мен қызметтік бөлмелер толықтай жаңартылды. Бұл станциялар алдағы уақытта аудан тұрғындары мен туристерге сапалы қызмет көрсетіп қана қоймай, Алтай ауданының визиттік карточкасына айналады деп сенемін, – деді Алтай ауданының әкімі Ренат Құрмамбаев.

Жаңғырту барысында вокзалдардың тарихи келбеті сақталып, инженерлік жүйелері толық жаңартылды.

Жылыту жүйесі түгел ауыстырылып, автоматтандырылған желдету мен ауа баптау жүйелері алғаш рет орнатылды. Сондай-ақ, шатыр, есік және терезелер жаңартылып, ғимараттардың энергия тиімділігі арттырылды.

– «Күмістау» станциясында 2006 жылдан бері еңбек етіп келемін. Біздің вокзалдың еліміз бойынша жаңғыртылған теміржол станцияларының қатарына енгеніне қуаныштымыз. Осыған қолдау көрсеткен Мемлекет басшысына алғысымды білдіремін. Биыл вокзал толықтай жаңғыртылып, заманауи талаптарға сай қайта жабдықталды. Жаңартылған вокзал алдағы уақытта халыққа сапалы қызмет көрсететініне сенімдімін. Барша теміржолшыларды кәсіби мерекелерімен құттықтап, еңбектеріне табыс тілеймін, – деді «Күміс-

тау» теміржол станциясының басшысы Ержан Жексенбеков.

Екі вокзал да кедергісіз орта қағида-тына толық бейімделген. Пандустар орнатылып, тактильді плиткалар төселді, Брайль қарпімен жазылған навигациялық және ақпараттық белгілер қойылды.

– Құрметті аудан тұрғындары, қонақтар, теміржол саласының ардагерлері! Кәсіби мерекеміздің қарсаңында осындай жаңартылған теміржол станциясының ашылу салтанатына қатысу мен үшін үлкен құрмет. Әсіресе, біз секілді сала ардагерлеріне көрсеткен құрметтеріңізге алғыс білдіремін. Теміржол саласы – тек қана жұмыс орны емес. Бұл сала үлкен жауапкершілікті, тәртіпті талап етеді. Кестеден кешікпей, дәл уақытында келген әр пойыздың артында күндіз-түні, ыстық пен суыққа қарамай, қажымай-талмай еңбек еткен адамдардың маңдай тері жатыр. Олар мұндағы жолаушылардың қауіпсіздігін, жолсапардың тұрақтылығын жылдар бойы қамтамасыз еткен қажырлы жандар. Кәсіби мерекемізде ұжымның жұмысына кәсіби табыстар, тұрақтылық және береке-бірлік тілеймін. Алға қойған барлық мақсаттар мен міндеттер уақытылы орындала берсін, – деді өз құттықтау сөзінде аудандағы теміржол саласының ардагері, осы станция бойынша кезекші болып еңбек еткен Нафиса Абдуллина.

Сонымен қатар, вокзал маңындағы аумақтар абаттандырылып, перрондар жаңартылды. Нәтижесінде Күмістау мен Алтай станцияларының вокзалдары тарихи сәулетін сақтай отырып, қауіпсіздік, қолжетімділік және жолаушыларға қызмет көрсету сапасы жағынан заманауи талаптарға толық сәйкес келетін нысандар ретінде жұмыстарын бастады.

#ИНФРАҚҰРЫЛЫМ

Өскемен – Риддер тасжолына жаңа асфальт қабаты төселді

✍ Дәурен АЛЛАБЕРГЕНҰЛЫ
📷 «ҚазАвтоЖол» ҰК» АҚ

Жол инфрақұрылымын жаңғырту бойынша Үкіметтің бақылауымен жүзеге асып жатқан жобалардың бірі – республикалық маңызы бар Өскемен – Риддер автомобиль жолын орташа жөндеу жұмыстары маңызды кезеңге жетті. Ұзындығы 105 шақырымды құрайтын учаскеде асфальт-бетон жабынының бірінші қабатын төсеу толық аяқталып, Өскеменнен Риддерге дейінгі бағытта жаңа жол жабыны арқылы үздіксіз қозғалыс қамтамасыз етілді.

Осылайша, өңір тұрғындары мен туристер үшін Риддер қаласына дейінгі жол қатынасының сапасы айтарлықтай жақсарды.

– Бүгінгі таңда жөндеу жүргізіліп жатқан учаскенің бүкіл ұзындығы бойынша асфальтбетон жабынының бірінші қабаты төселіп бітті. Соның арқасында Өскеменнен Риддерге дейінгі жол бойымен жаңа асфальт жабыны арқылы жайлы әрі үздіксіз

қозғалыс қамтамасыз етілді. Бұл – өңір тұрғындары мен қонақтары үшін жобаны іске асырудағы маңызды кезең, – деп атап өтті «ҚазАвтоЖол» ҰК» АҚ Шығыс Қазақстан облыстық филиалы директорының орынбасары

Алмас Қасенов.

Жоба аясында жолдың жиі бүлініп, ісіну байқалатын учаскелері де толық қалпына келтірілді. Соның ішінде жүргізушілер тарапынан көптен бері сынға ұшырап келген Зимовье ауылы маңын-

дағы ең күрделі бөліктердің бірі жөнде-ліп, қозғалыс қауіпсіздігі айтарлықтай жақсарды.

– Жолдың ең күрделі учаскелеріне ерекше көңіл бөлінді. Зимовье ауданында ұзақ жылдар бойы жүргізушілерге қолайсыздық туғызған ақаулар толықтай жойылды. Бұл жол жабынының сенімділігі мен қозғалыс қауіпсіздігін едәуір арттыруға мүмкіндік береді, – деді Алмас Қасенов.

Қазір мердігерлер асфальтбетон жабынының екінші, яғни үстіңгі қабатын төсеу жұмыстарын жалғастырып жатыр. Сонымен қатар, нысанды пайдалануға берудің соңғы кезеңіне дайындық жүргізілуде.

Алдағы уақытта су өткізгіш құбырлар орнатылып, жол жиектері нығайтылады. Бұдан бөлек, жол таңбалары сызылып, жол белгілері қойылып, абаттандыру жұмыстары толық аяқталады.

– Жобаны толық аяқтау үшін су өткізгіш құбырларды орнату, жол жиектерін нығайту, жол таңбаларын салу, жол белгілерін орнату және жолды толық абаттандыру жұмыстары жүргізіледі. Жөндеу жұмыстарын толық аяқтап, нысанды пайдалануға беру биылғы жылдың күзінде жоспарланып отыр, – деді Алмас Қасенов.

#ОБЛЫС ӘКІМІ: ИССАПАР, БАҒЫТ-БАҒДАР

Марқакөлдің жаңа белесі:

✍ Айдос МЫРЗАХМЕТОВ, Ержан ӘБИШ

📷 Руслан АҚМАТАЛИЕВ, Махаббат АХМЕТЖАНОВА

Марқакөл ауданында табиғатты қорғау, туризм, өнеркәсіп және инфрақұрылымды дамыту бағытында ауқымды жұмыстар жүзеге асырылуда. Биыл Марқакөл мемлекеттік табиғи қорығының 50 жылдық мерейтойы аталып өтіп, өңірдің бірегей табиғи мұрасын сақтау мен туристік әлеуетін арттыруға ерекше назар аударылды. Сонымен қатар халықаралық әріптестік нығайып, жаңа инвестициялық жобалар қолға алынуда, мыс өндірісі кеңейтіліп, ауыл тұрғындарын сапалы ауызсумен қамтамасыз етуге бағытталған ірі инфрақұрылымдық жұмыстар қарқын алды.

МАРҚАКӨЛ ҚОРЫҒЫ: 50 ЖЫЛДЫҚ БЕЛЕС

Марқакөл мемлекеттік табиғи қорығының құрылғанына биыл 50 жыл толып отыр. Жарты ғасыр ішінде Алтайдың жауһары саналатын қорық табиғатты қорғау мен ғылыми зерттеудің маңызды орталығына айналып, өңірдің биоалуантүрлілігін сақтауда айрықша рөл атқарып келеді. Соңғы жылдары мемлекет қолдауының арқасында ғылыми жобалар жүзеге асырылып,

Заманауи техникамен жарақтандыру табиғатты қорғау, ғылыми зерттеу жұмыстарын жүйелі жүргізуге және өрт қауіпсіздігін күшейтуге мүмкіндік беріп отыр.

Қорық директоры Тимур Айкеновтің айтуынша, мемлекет тарапынан көрсетіліп отырған қолдау табиғатты қорғау ісінің сапасын жаңа деңгейге көтеруге ықпал еткен.

– Соңғы жылдары халықтың экологиялық мәдениеті артып, табиғатқа деген жауапкершілігі күшейе түсті.

техникалық паркi жаңартылды, қызметкерлердің әлеуметтік жағдайы жақсарды.

1976 жылғы 4 тамызда құрылған қорықтың жалпы аумағы 102 971 гектарды құрайды. Табиғаттың тылсым әлемін тұтастай сақтап тұрған киелі мекенде өсімдіктің 720 түрі өседі. Сонымен қатар сүтқоректілердің 58 түрі мекендесе, олардың екеуі сирек кездесетін жануарлар санатына енген. Мұнда құстардың 261 түрі тіркелген, оның 19-ы Қазақстанның Қызыл кітабына енгізілген.

Мерейтой аясында Шығыс Қазақстан облысының әкімі Нұрымбет Сақтағанов Марқакөл қорығына барып, мекеменің материалдық-техникалық базасымен танысты. Аймақ басшысы техникалардың сапасын бағамдап, қорық мұражайын аралады. Табиғатты қорғауға деген құрметтің символына айналған игі дәстүр бойынша мекеме ауласында көшет отырғызды.

– Жарты ғасыр бойы қорық қызметкерлері Оңтүстік Алтайдың экожүйесін, Марқакөл көлінің табиғи байлығын көздің қарашығындай сақтап келеді. Олардың қажырлы еңбегі мен кәсіби біліктілігінің арқасында баға жетпес асыл мұрамыз бүгінгі ұрпаққа аман жетті. Қасиетті Марқакөл – қонақжай халқы, әсем табиғаты мен қайталанбас сұлулығы үйлескен киелі мекен, тарихы терең, рухани құндылықтары мол, болашағы зор өлке. Біздің басты міндетіміз – осы бірегей табиғи байлықты сақтай отырып, туристік әлеуетін тиімді пайдалану, экономикалық мүмкіндіктерін кеңейту, халықтың әл-ауқатын арттыру және өңірдің тұрақты дамуын қамтамасыз ету, – деді облыс әкімі.

Соңғы жылдары қорықтың материалдық-техникалық әлеуетін нығайтуға ерекше көңіл бөлініп келеді.

Мемлекет тарапынан қолдау да айтарлықтай артты. Қызметкерлердің жалақысы көтерілді, ғылыми жобалар жүзеге асырылуда. Биыл мамандарымыз үш ғылыми жобаны іске асырды. Екі жыл бұрын төрт трактор, өткен жылы үш арнайы техника, ал биыл екі өрт сөндіру көлігі алынды. Таулы аймақ жағдайында мұндай техниканың маңызы өте зор, – деді ол.

Марқакөл – Алтай табиғатының жүрегі, еліміздің баға жетпес табиғи мұрасы. Мөлдір көлі, қалың орманы мен сан алуан тіршілік иелері табиғат пен адам арасындағы нәзік үйлесімнің айқын көрінісі.

Бүгінде қорықта жүзеге асырылып жатқан табиғатты қорғау, ғылыми зерттеу және инфрақұрылымды жаңғырту жұмыстары бір ғана мақсатқа қызмет етеді – Алтайдың осы бір асыл қазынасын келер ұрпаққа сол қалпында аман жеткізу.

ТУРИЗМ БАҒЫТЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ӘРІПТЕСТІК

Шығыс Қазақстан облысының әкімі Нұрымбет Сақтағанов Аустрия Республикасының Қазақстандағы Төтенше және Өкілетті Елшісі Андреа Бахермен кездесіп, инвестиция, туризм және өңіраралық ынтымақтастықты дамыту перспективаларын талқылады. Кездесу барысында өңірдегі бірлескен инвестициялық жобалардың жүзеге асырылу барысы қаралып, аустриялық компаниялармен серіктестікті кеңейту мәселелеріне ерекше назар аударылды.

Аймақ басшысы Елшіге ризашылығын білдіріп, бұл сапар екіжақты ынтымақтастықты нығайтуға деген өзара қызығушылықтың айқын дәлелі екенін атап өтті.

– Биылғы сапарыңыздың «Марқа-

көл – Шығыстың маржаны» халықаралық фестивалі аясында өтіп жатқаны ерекше қуантады. Бұл өңіріміздің қайталанбас табиғатын, туристік әлеуеті мен мәдени мұрасын жақынырақ таныстыруға мүмкіндік береді, – деді Нұрымбет Сақтағанов.

Кездесу барысында Қазақстан мен Аустрия арасындағы өзара сенім мен сындарлы диалогқа негізделген серіктестіктің маңызы сөз болды. Облыс әкімі Аустрия Елшілігінің Шығыс Қазақстанмен ынтымақтастықты дамытуға тұрақты қолдау көрсетіп келе жатқанын жоғары бағалады.

Тараптар биылғы қаңтарда өткен алғашқы кездесудің қорытындыларына да тоқталды. Сол кезде денсаулық сақтау, өнеркәсіп және туризм салаларындағы нысандар таныстырылып, бірлескен жобаларды іске асыру мүмкіндіктері талқыланды.

Кездесудің негізгі тақырыптарының бірі – Шығыс Қазақстан облысының әкімдігі мен SANLAS HOLDING GmbH компаниясы арасындағы меморандум аясында жүзеге асырылып жатқан заманауи оңалту орталығын салу жобасы болды.

Нұрымбет Сақтағанов бұл бастаманың өңір үшін стратегиялық маңызға ие екенін атап өтіп, жобаны іске асыруға аустриялық тараптың қызығушылық танытып отырғанын жоғары бағалады. Сонымен қатар, жобаға жаңа серпін беру қажеттігін айтып, Аустрия Елшілігін SANLAS HOLDING GmbH компаниясымен өзара іс-қимылды жандандыруға қолдау көрсетуге шақырды.

Кездесуде биыл мамыр айында Астанада Аустрияның федералдық министрлерінің ресми сапары аясында өткен қазақстандық-аустриялық бизнес-дөңгелек үстелдің нәтижелері де оң бағаланды. Тараптардың пікірінше, мұндай іскерлік алаңдар жаңа инвестициялық бастамаларды жүзеге асыруға және бизнес байланыстарын кеңейтуге жол ашады.

Облыс әкімі Шығыс Қазақстанның

инвестициялық әлеуеті жоғары өңір екенін атап өтіп, австриялық компаниялардың жаңа жобаларын қарастыруға және оларды іске асыру үшін қолайлы жағдай жасауға дайын екенін жеткізді. Өз кезегінде Аустрия Республикасының Қазақстандағы Төтенше және Өкілетті Елшісі Андреа Бахер Шығыс Қазақстанның табиғи әлеуеті мен инвестициялық мүмкіндіктеріне жоғары баға беріп, екіжақты ынтымақтастықты одан әрі дамытуға мүдделі екенін айтты.

Сапар аясында Нұрымбет Сақтағанов бірқатар шетелдік компанияның басшыларымен де кездесті. Атап айтқанда, Қытайдың YEMA және Altay Xinji International Trade компанияларының жетекшілерімен инвестициялық ынтымақтастықты кеңейту және бірлескен жобаларды жүзеге асыру мәселелері талқыланды.

МАРҚАКӨЛДЕ МЫС ӨНДІРІСІ КЕҢЕЙЕДІ

Марқакөл ауданында мыс өндірісін дамытуға бағытталған жаңа инвестициялық жоба әзірленіп жатыр. Жоба аясында катодты мыс өндіретін зауыт кеңейтіліп, үйінділі шаймалау учаскесі салынбақ.

Шығыс Қазақстан облысының әкімі Нұрымбет Сақтағанов өңірдегі тау-кен металлургия саласындағы ірі өндіріс орындарының бірі – «ГРК МЛД» өндірістік алаңында болып, қызметімен және даму жоспарларымен танысты. Кәсіпорын мыс кенін өндіру және байытумен айналысады. Қазіргі таңда мұнда 400 адам еңбек етеді, олардың 350-і вахталық әдіспен жұмыс істейді.

Кәсіпорынның негізгі өнімі – мыс концентраты. 2025 жылдың қорытындысы бойынша өндіріс көлемі 32 395 мың тоннаға жеткен. Ал 2026 жылдың бірінші тоқсанында 21 мың тонна өнім өндіріліп, ішкі және сыртқы нарыққа жөнелтілген.

Аймақ басшысы еңбек қауіпсіздігін қамтамасыз ету шаралары мен өндірісті

қорық, өндіріс және инфрақұрылым

жаңғырту бағытындағы жоспарларды талқылады.

Бүгінде кәсіпорын катодты мыс өндіретін зауытты селективті экстракция және электролиз (SX-EW) технологиясы арқылы кеңейту жобасын қолға алуды жоспарлап отыр. Сонымен қатар, үйінділі шаймалау учаскесін салу көзделген. Қазіргі уақытта аталған жобаларды іске асыру үшін қажетті жобалық және рұқсат беру құжаттары әзірленіп жатыр.

Өңірде өнеркәсіп өндірісін әртараптандыру, жаңа инвестициялық жобаларды жүзеге асыру және тұрақты жұмыс орындарын құру негізгі экономикалық басымдықтардың бірі саналады. Осы тұрғыдан алғанда, «ГРК MLD» кәсіпорнындағы өндірісті кеңейту жобасы Марқакөл ауданының өндірістік әлеуетін арттыруға және тау-кен саласының дамуына қосымша серпін бермек.

АУДАНДА АУЫЗСУ ЖҮЙЕСІ ЖАҢҒЫРТЫЛУДА

Марқакөлде тұрғындарды сапалы ауызсумен қамтамасыз етуге бағытталған ірі инфрақұрылымдық жоба кезең-кезеңімен жүзеге асырылып жатыр. Қазіргі уақытта ауызсумен жабдықтау жүйесін қайта жаңарту жұмыстарының негізгі кезеңдерінің бірі аяқталды.

Жобаның жалпы құны 2 млрд 130,3 млн теңгені құрайды. Тапсырыс беруші – Марқакөл ауданының сәулет, құрылыс, тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық, жолаушылар көлігі және автомобиль жолдары бөлімі, ал мердігер ұйым – «LLC ASIA» ЖШС. Құрылыс жұмыстары 2025 жылдың мамыр айында басталып, 2027 жылдың шілде айында аяқталады деп жоспарланған.

Бүгінде жобаның маңызды кезеңдерінің бірі аяқталды. 2026 жылғы 28 шілдеде жер асты су көзі ауылдың орталық ауызсу жүйесіне қосылды. Осы мақсатта үш жаңа ұңғыма бұрғыланып, екі жерасты су қабылдау құрылысы салынды. Сонымен қатар, қолданыстағы су құбыры желісі мен көлемі 250 текше метрлік таза су резервуары тазартылып, пайдалануға дайындалды. Сондай-ақ, қуаты 100 кВт трансформаторлық қосалқы станция орнатылып, алаңшiлiк су желiлерi жүргiзiлдi, он құдық пен қажетті ысырмалар қойылды.

Қазіргі уақытта мердігер ұйым өз қаражаты есебінен де бірқатар жұмыстарды атқарған. Атап айтқанда, 5 шақырым магистральдық су құбыры, 2,8 шақырым ауылшiлiк су желiсi тартылып, 34 құдық орнатылды. Бүгінде нысанның жалпы құрылыс дайындығы 30 пайызды құрайды.

2025–2026 жылдары жобаға бюджеттен 602,7 млн теңге бөлінген. Ал нысанды толық аяқтау үшін қосымша 1 млрд 541,6 млн теңге қажет. Биыл екінші көтерілімдегі сорғы станциясының құрылысын аяқтау, резервуарларды гидрооқшаулау, трансформаторлық қосалқы станция мен дизельді электр станциясын орнату, сондай-ақ аумақты абаттандыру және инженерлік желілерге қосу жұмыстары жалғасады.

Жоба толық аяқталғаннан кейін Марқакөл ауылының тұрғындары сапалы әрі тұрақты ауызсумен қамтамасыз етіледі. Бұл ауылдың инженерлік инфрақұрылымын жаңғыртып, халықтың өмір сүру сапасын арттыруға мүмкіндік береді.

Жобаның жүзеге асырылу барысымен Шығыс Қазақстан облысының әкімі Нұрымбет Сақтағанов танысты. Құрылыс жұмыстарының қарқыны мен сапасына назар аударылып, жобаны белгіленген мерзімде аяқтаудың маңызы айтылды. Сондай-ақ, жауапты мердігер ұйымдар мен салалық мекемелерге жұмыстың сапасын тұрақты бақылауда ұстау тапсырылды.

– Жарты ғасыр бойы қорық қызметкерлері Оңтүстік Алтайдың экожүйесін, Марқакөл көлінің табиғи байлығын көздің қарашығындай сақтап келеді. Олардың қажырлы еңбегі мен кәсіби біліктілігінің арқасында баға жетпес асыл мұрамыз бүгінгі ұрпаққа аман жетті. Қасиетті Марқакөл – қонақжай халқы, әсем табиғаты мен қайталанбас сұлулығы үйлескен киелі мекен, тарихы терең, рухани құндылықтары мол, болашағы зор өлке. Біздің басты міндетіміз – осы бірегей табиғи байлықты сақтай отырып, туристік әлеуетін тиімді пайдалану, экономикалық мүмкіндіктерін кеңейту, халықтың әл-ауқатын арттыру және өңірдің тұрақты дамуын қамтамасыз ету, – деді облыс әкімі.

МАҚСАТ АЙҚЫН, МІНДЕТ БИИК

Тұмса табиғат – еліміздің баға жетпес байлығы. Оны көздің қарашығындай сақтау – бүгінгі буынның ғана емес, келер ұрпақтың да жауапкершілігі. Осы маңызды міндетті абыроймен атқарып келе жатқан Марқакөл мемлекеттік табиғи қорығы жарты ғасыр ішінде ғылыми зерттеулер мен экологиялық ағартудың маңызды орталығы ретінде де танылды.

Қорықтың басты мақсаты – Оңтүстік Алтайдың қайталанбас табиғатын бастапқы қалпында сақтау. Сонымен бірге қылқанжапырақты ормандардың табиғи тепе-теңдігін қорғау, Марқакөл көлінің бірегей экожүйесін зерттеу, бағалы балық түрлерінің жай-күйін бақылау және табиғаттағы өзгерістерге үздіксіз ғылыми мониторинг жүргізу де негізгі міндеттердің қатарында.

Қорық құрылған алғашқы жылдардың өзінде-ақ ғалымдар Марқакөл көлінің толық көлемде қорғалмай отырғанына алаңдаушылық білдірген болатын. Осы ұсыныстардың нәтижесінде 1987 жылы көлдің шығыс және солтүстік-шығыс жағалауы, Тополевка өзенінің орта ағысы мен көлдің қалған су айдыны қорықтың құрамына енгізілді. Бұл шешім Марқакөлдің бүкіл акваториясын ерекше қорғалатын аумақ мәртебесіне жеткізіп, көлдің табиғи жүйесін тұтас күйінде сақтауға жол ашты.

Табиғи аумақты кеңейту жұмыстары кейін де жалғасын тапты. 2007 жылы ел үкіметінің қаулысымен қорықтың жер көлемі тағы 27 мың гектардан астам аумаққа ұлғайтылды. Соның нәтижесінде Күршім жотасының оңтүстік беткейлері, Марқакөлге құятын Еловка, Ближняя, Средняя, Дальняя, Глухова өзендерінің аңғарлары, сондай-ақ Қалжыр өзенінің жоғарғы сағасы қорық қарамағына өтті. Бұл өзендердің барлығы – бағалы балықтардың табиғи түрде уылдырық

шашатын маңызды мекені.

Қазіргі уақытта Марқакөл мемлекеттік табиғи қорығында марал мен бұланды, қоңыр аюды, сілеусінді, бұлғынды, сондай-ақ әлемдегі ең сирек жыртқыштардың бірі саналатын қар барысын да кездестіруге болады. Қорықтың өсімдіктер дүниесі де сан алуан. Мұндағы орман алқаптары мен шалғынды белдеулер көптеген сирек кездесетін өсімдік түрлерінің табиғи мекеніне айналған.

Жарты ғасыр ішінде қорықтың қызметі тек табиғатты қорғаумен ғана шектелген жоқ. Мұнда ондаған жыл бойы ғылыми зерттеулер жүргізіліп, табиғат жылнамасы үздіксіз толықтырылып келеді. Мамандар жануарлар санының өзгерісін, өсімдіктер дүниесінің жай-күйін, климаттық ерекшеліктерді және су экожүйесінің жағдайын тұрақты бақылап отырады. Осындай жүйелі жұмыстардың арқасында Марқакөл өңірі Қазақстандағы ғана емес, Орталық

Азиядағы ең жақсы сақталған табиғи аумақтардың бірі ретінде халықаралық ғылыми ортада да жоғары бағаланып келеді.

Экологиялық ағарту ісі де қорық жұмысының маңызды бағыты саналады. Жыл сайын мектеп оқушылары мен студенттерге арналған танымдық кездесулер, табиғатты қорғау акциялары, ашық сабақтар, көрмелер мен экскурсиялар ұйымдастырылады. Мұндай шаралардың негізгі мақсаты – жас ұрпақтың бойына табиғатқа деген жана-шырлық сезімін қалыптастырып, қоршаған ортаға жауапкершілікпен қарау мәдениетін орнықтыру.

Соңғы жылдары экологиялық туризмді дамытуға да ерекше назар аударылып келеді. Марқакөлдің көркем табиғатын тамашалауға еліміздің әр өңірінен ғана емес, шетелдерден де туристер мен ғалымдар жиі келеді. Қорық қызметкерлері келушілерге табиғат қорғау талаптарын түсіндіріп, ғылыми экспедициялар мен танымдық бағыттардың қауіпсіз әрі экологиялық талаптарға сай ұйымдастырылуына жағдай жасап отыр. Бұл өңірдің туристік әлеуетін арттырумен қатар, табиғатты сақтаудың маңызын көпшілікке кеңінен насихаттауға мүмкіндік береді.

Марқакөл мемлекеттік табиғи қорығының директоры Тимур Айкеновтің айтуынша, соңғы жылдары мекеменің материалдық-техникалық базасы нығайып, ғылыми жұмыстардың сапасы да жаңа деңгейге көтерілген.

– Қазіргі кезде табиғи кешендерді бақылауда заманауи технологиялар кеңінен қолданылып келеді. Жануарлар дүниесін зерттеу, өсімдіктердің жай-күйін бағалау және табиғаттағы өзгерістерді дер кезінде анықтау мақсатында жаңа ғылыми тәсілдер енгізілуде. Мұның бәрі сирек кездесетін жануарлар мен өсімдіктерді қорғаудың тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді, – дейді қорық басшысы.

Бүгінде Марқакөл мемлекеттік табиғи қорығының алдында тұрған міндеттер айқын. Мемлекет тарапынан көрсетіліп отырған қолдау, облыс басшылығының табиғатты қорғауға деген тұрақты көңілі және өз ісіне адал, тәжірибелі мамандар ұжымы өңірдің табиғи мұрасын болашақ ұрпаққа аман жеткізуге берік негіз қалайды.

Марқакөл – жай ғана көркем көл немесе туристік бағыт емес. Бұл – Шығыс Қазақстанның табиғи байлығының символы, биологиялық алуан түрліліктің алтын қоры, ғылым мен табиғат қорғау ісінің тоғысқан мекені. Осындай құндылықтарды көздің қарашығындай сақтау – баршамызға ортақ міндет. Табиғатқа жасалған қамқорлық – келешекке салынған ең қымбат инвестиция.

#КӨШІ-ҚОН

Шетелде еңбек етуге ниеттілер үшін дайындық орталығы ашылды

Айна ЕСКЕНҚЫЗЫ
Ринат ЖҰМАҒҰЛОВ

Өскемен қаласында шетелде еңбек етуге ниетті азаматтарға арналған Көші-қон алдындағы дайындық орталығы өз жұмысын бастады. Жоба Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі, Шығыс Қазақстан облысы әкімдігі және Халықаралық көші-қон ұйымының (ХҚҰ) қолдауымен жүзеге асырылуда.

Жаңа орталық Шығыс Қазақстан облысының жұмыспен қамту және әлеуметтік бағдарламаларды үйлестіру басқармасына қарасты Еңбек мобильділігі орталығының базасында жұмыс істейді. Оның қызметі еңбекші-мигранттардың құқықтарын қорғауға, қауіпсіз еңбек көші-қонын қамтамасыз етуге, сондай-ақ азаматтарды шетелде заңды түрде жұмысқа орналасуға даярлауға бағытталған.

Салтанатты шарада облыс әкімінің бірінші орынбасары Дархан Сапанов бұл бастама халықты нәтижелі жұмыспен қамту және азаматтардың еңбек құқықтарын қорғау бағытындағы мемлекеттік саясаттың маңызды бөлігі екенін атап өтті.

– Бүгін біз азаматтарға жаңа мүмкіндік беретін маңызды орталықтың жұмысын бастап отырмыз. Оның қызметі шетелде заңды әрі қауіпсіз еңбек етуге жағдай жасап, тұрғындардың құқықтық сауатын арттыруға, еңбек құқықтарының қорғалуын күшейтуге мүмкіндік береді. Бұл – өңірдегі жұмыспен қамту саласын дамытудағы маңызды қадам, – деді Дархан Сапанов.

Қазақстандағы Халықаралық көші-қон ұйымының миссия басшысы Серхан Актопрак осы бастаманы жүзеге асыруға қолдау көрсеткен облыс басшылығына, Өскемен қаласының әкімдігіне, ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігіне, сондай-ақ жобаны қаржыландырып отырған Швейцарияның даму және ынтымақтастық агенттігіне алғысын білдірді.

– Бүгін Өскеменде Еңбек мобильділігі орталығының базасында Көші-қон алдындағы дайындық орталығының ашылу рәсіміне қатысып отырғаныма қуаныштымын. Бұл – еңбек ұтқырлығының әлеуетін тиімді пайдалану бағытында Қазақстан Үкіметі мен халқына қолдау көрсетуге бағытталған бағдарламамыз үшін маңызды кезең деп есептеймін. Бұл жетістік Қазақстан Үкіметі мен Халықаралық көші-қон ұйымы арасындағы тығыз әрі тиімді ынтымақтастықтың нәтижесінде жүзеге асып отыр, – деді Серхан Актопрак.

Ашылып отырған орталық – еліміздегі алтыншы Көші-қон алдындағы дайындық орталығы. Оның ашылуына Швейцария Даму және ынтымақтастық Агенттігінің қаржылай қолдауы мүмкіндік берді. Бұл жұмыс 2022 жылы басталған Орталық Азиядағы еңбек көші-қоны жобасы аясында жүзеге асырылғанын айта кеткен жөн.

Серхан Актопрак өз сөзінде бүгінде әлемде шамамен 304 миллион адам халықаралық көші-қон үдерісіне қатысатынын атап өтті. Егер мигранттардың барлығын жеке мемлекет ретінде қарастырсақ, халық саны жағынан ол әлемдегі ең ірі бес елдің бірі болар еді. Ал экономикалық тұрғыдан алғанда, мұндай «елдің» жалпы ішкі өнімі көптеген дамыған мемлекеттердің экономикасынан асып түсер еді.

Бұл көші-қонның тек әлеуметтік құбылыс қана емес, сонымен қатар экономикалық дамуға елеулі үлес қоса ала-

тын маңызды фактор екенін көрсетеді. Сондықтан Қазақстанның көші-қонды қауіпсіз әрі тиімді басқаруға ерекше көңіл бөліп отырғаны өте маңызды.

– Бұл – халықаралық деңгейде жүзеге асырылып жатқан бірегей жоба. Ол Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан және Өзбекстан елдерін қамтиды. Жобаның басты мақсаты – еңбек көші-қоны саласында аталған мемлекеттердің үкіметтері арасындағы ынтымақтастықты күшейту. Соның нәтижесінде мемлекеттерге, қоғамға және еңбек мигранттарының өздеріне жаңа мүмкіндіктер ашылып, еңбек ресурстарының мобильдігін әлеуметтік-экономикалық дамудың игілігі үшін барынша тиімді пайдалануға жол ашылмақ, – деп нақтылады Серхан Актопрак.

ҚАУІПСІЗ ЕҢБЕККЕ ЖАН-ЖАҚТЫ ДАЯРЛЫҚ

Облыстағы еңбек мобильділігі орталығының директоры Арайлым Есімбекова жаңа құрылымның басты мақсаты – шетелге уақытша жұмысқа баратын азаматтарды барлық кезеңде ақпараттық сүйемелдеу екенін айтты.

Оның айтуынша, орталық азаматтарды жұмысқа орналастырмайды және келісімшарт жасаспайды. Орталықтың мамандары жұмыс іздеушілерді заңды жұмыс берушілермен байланыстырып, сенімді ақпарат береді, ресми платформаларды пайдалануға үйретеді және алаяқтардың құрбаны болудан сақтандырады.

Орталық директоры қазір Оңтүстік Кореяда отандастарымыздың көптеп жұмыс жасап жатқанын айтты.

– Кейбір азаматтар заңсыз жолмен, өз беттерімен барған. Олардың құқы аяққа тапталып жатыр ма, еңбекақыларын төлей ме, жалпы өмір сүру жағдайлары қандай, бізге ол беймәлім. Біздің міндетіміз – азаматтардың шетелге заңды жолмен барып, қауіпсіз еңбек етіп, аман-есен елге оралуына жағдай жасау. Біз оларды құжат рәсімдеу, еңбек құқықтары, қауіпсіздік талаптары жөнінде толық ақпаратпен қамтамасыз етеміз, – деді Арайлым Есімбекова.

Орталықта еңбек көші-қоны бойынша арнайы даярлықтан өткен екі маман жұмыс істейді. Сонымен қатар өңірдің еңбек мобильділігі орталығының 30 қызметкері арнайы оқытылып, еңбекші-мигранттарға кеңес беру әдістемесін меңгерген.

Азаматтарды шетелге шығар алдында тілдік және кәсіби даярлау үшін өңірдегі колледждермен әріптестік орнатылған. Қажет болған жағдайда

үміткерлер қысқа мерзімді техникалық оқудан өте алады. Сондай-ақ облыстық ауруханамен меморандум жасалып, азаматтардың денсаулығын алдын ала тексеру жүйесі жолға қойылған.

ҮШ ОБЛЫСҚА ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕДІ

Орталықтың қызметі тек Шығыс Қазақстан облысының тұрғындарына ғана емес, Павлодар және Абай облыстарының азаматтарына да қолжетімді болады. Алдағы уақытта аталған өңір-

бағдарламаларға қатысу мүмкіндігі қарастырылады.

– Қырғызстандық әріптестеріміздің «Бір қосу бір» жобасын бірінші болып Шығыс Қазақстанда пилоттық жоба ретінде іске асырмақшымыз. Шетелден тапқан қаражатты тек тұтынуға емес, кәсіп бастауға бағыттау маңызды. Біз азаматтарға өз кәсібін ашуға қажетті білім мен мемлекеттік қолдау құралдарын ұсынғымыз келеді. Қазір біз өз тарапымыздан Ұлыбританияға барып келген азаматтармен түсіндіру жұмыстарын жүргізіп жатырмыз. Ол кісілер бизнестің алғашқы қадамы – «Бастау бизнесті» оқып, қолдарына сертификат алып жатыр. Қырғызстанда, мысалы, өзі тауып келген қаражатқа бір өңірлерде жер берсе, екінші өңірде қаржылай қолдау көрсетеді екен. Ал біз мемлекеттік гранттарды, «Ауыл аманаты» жобасын ұсынбақшымыз. Бізде дайын бірнеше кейс бар, – деді орталық директоры.

Осы орайда Арайлым Есімбекова облыс әкімінің бірінші орынбасары Дархан Сапановтан бастамаларына қолдау білдіруді өтінді.

– Барлық құжаттарды бізге жолдаңыздар, танысайық. Қазір біздің өңірде қысқы туризм саласын дамыту өте өзекті. Өңір үшін осындай маңызды салаларда қолдау көрсетуге дайынбыз, – деді Дархан Бақытжанұлы.

МАҚСАТ – ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ЕҢБЕКШІ-МИГРАНТТАРДЫ ТОЛЫҚ ҚОРҒАУ

ХҚҰ-ның Қазақстандағы ұлттық бағдарламалар үйлестірушісі Светлана Бекмамбетова орталықтың ашылуы Қазақстанның көші-қон саясатын іске асырудағы маңызды кезең екенін атап өтті.

Оның айтуынша, орталық қызметкерлері алдын ала көші-қон даярлығы бойынша арнайы оқытудан өткен. Олар офлайн және онлайн форматта кеңес беріп, азаматтарға еңбек көші-қоны, құқықтары мен қауіпсіздігі жөнінде жан-жақты ақпарат ұсынады.

– Біздің ортақ мақсатымыз – шетелде еңбек ететін қазақстандықтардың құқықтарын қорғау. Бұл орталық сол міндетті жүзеге асыратын маңызды құралдардың біріне айналады. Барлық ақпарат мемлекеттік цифрлық платформалар арқылы да қолжетімді болады, – деді Светлана Бекмамбетова.

Жаңа Көші-қон алдындағы дайындық орталығы еңбек көші-қонын қауіпсіз әрі заңды ұйымдастыруға, азаматтардың құқықтық сауатын арттыруға және өңір тұрғындарының шетелде еңбек ету мүмкіндіктерін кеңейтуге бағытталған маңызды өңірлік алаңға айналмақ.

#САЯСИ РЕФОРМА

Шығыс Қазақстанда сайлауалды үгіт-насихат жұмыстары қарқын алды

✍ Айгүл БАЗАРОВА

Шығыс Қазақстан облысында Құрылтай депутаттарын сайлау алдындағы үгіт-насихат жұмыстары жалғасуда. Саяси партиялардың өңірлік штабтары тұрғындармен кездесулер өткізіп, сайлауалды бағдарламаларының негізгі бағыттарын таныстыруда.

«Әділет» партиясының өңірлік штабы «Костенко» атындағы шахта ұжымымен, облыс спортшыларымен және облыстық фтизиопульмонология орталығының қызметкерлерімен кездесу өткізді. Іс-шараларда партияның сайлауалды бағдарламасы таныстырылып, қатысушылармен пікір алмасу ұйымдастырылды.

Жалпыұлттық социал-демократиялық партиясының өңірлік өкілдері облыстық аумақтық сайлау комиссиясы өткізген семинарға қатысып, кейін Өскемендегі «Металлург» саябағында тұрғындармен кездесті. Кездесу барысында партияның сайлауалды бағдарламасы таныстырылып, қатысушылар сұрақтарына жауап алды.

Қазақстан Халық партиясының об-

лыстық штабы психикалық денсаулық орталығының еңбек ұжымымен кездесу өткізді. Іс-шара аясында партияның сайлауалды бағдарламасының негізгі бағыттары таныстырылып, қатысушылармен пікір алмасу және сұрақ-жауап ұйымдастырылды.

«Байтақ» партиясының өңірлік өкілдері Қан орталығының қызметкерлерімен кездесіп, сайлауалды бағдарламасының негізгі бағыттарын таныстырды. Сонымен қатар партия мүшелері өңірдің бірнеше елді мекенінде ақпараттық түсіндіру кездесулерін өткізді.

«Ауыл» партиясының облыстық штабы Ұлан ауданындағы Бозанбай ауылында тұрғындармен және құс фабрикасының еңбек ұжымымен кездесті. Басқосуда партияның сайлауалды бағдарламасы таныстырылып, қатысушылар пікір алмасты.

«Ақ жол» партиясының өңірлік штабы сенім білдірілген тұлғаларға арналған семинарға қатысып, кейін қалалық этносаябақта тұрғындармен кездесу өткізді. Кездесу барысында партияның сайлауалды бағдарламасы таныстырылып, қатысушылардың сауалдарына жауап берілді.

Respublica партиясының өңірлік өкілдері жастармен кездесу өткізіп, партияның сайлауалды бағдарламасының негізгі бағыттарын таныстырды. Ашық форматтағы басқосуда қоғамдық бастамалар талқыланып, қатысушылардың ұсыныс-пікірлері тыңдалды.

Осылайша, Шығыс Қазақстан облысында 23 тамызға белгіленген Құрылтай депутаттарын сайлау алдындағы үгіт-насихат жұмыстары жалғасуда. Өңірлік штабтар заңнамада белгіленген тәртіппен тұрғындармен кездесулер өткізіп, сайлауалды бағдарламаларын таныстыруда.

#ЛЕБІЗДЕР

Маңызды мәселелер талқыланатын негізгі алаңға айналады

Түсіпхан Түсіпбеков,

Қоғам қайраткері, «Құрмет» және «Парасат» ордендерінің иегері, Тарбағатай ауданының Құрметті азаматы:

– Қоғамдық мәселелерді талқылауда ұлттық дәстүр мен заманауи мемлекеттік басқарудың сабақтастығы маңызды. Құрылтай институтының басты міндеті – ел үшін маңызды шешімдер қабылданатын негізгі қоғамдық-саяси алаңға айналу.

Біздің ата-бабаларымыз хандарды, билерді, ел ағаларын бір жерге жинап, мемлекет пен халық үшін ең маңызды мәселелерді құрылтайда шешкен. Сондықтан бұл Құрылтай да сол дәстүрдің жалғасы болуы керек. Елге, ұлтқа, мемлекетке қатысты өзекті мәселелердің барлығы осы алаңда қаралуға тиіс.

Қазақстан аумағы кең болғанымен, басқару жүйесі артық сатыларға тәуелді болмауы керек. Егер Құрылтай өз міндетін толық атқарса, елдің дамуына қатысты маңызды мәселелерді жедел әрі тиімді талқылайтын алаңға айналады.

Бүгінгі қоғам Құрылтай өз құзыреті аясында жұмыс істеп, түрлі мемлекеттік құрылымдар арасындағы үйлестіруші тетік қана емес, нақты ұсыныстар қалыптастыратын институт болғанын қалайды. Себебі, кез келген саяси реформаның нәтижесі қабылданған заңдармен ғана емес, оның қоғам сұранысына қаншалықты жауап бере алатындығымен бағаланады.

Жастар тарихи кезеңде белсенді болғаны дұрыс

Бақытжан Ерболқызы,

Президент жанындағы жастар саясаты жөніндегі кеңес мүшесі, Өскемен қалалық мәслихатының депутаты, «Ұлағат» жастар қоғамдық бірлестігінің төрағасы:

– 23 тамызда өтетін Құрылтай сайлауы – еліміздің саяси-қоғамдық өміріндегі маңызды оқиғалардың бірі. Бұл – жаңа Конституция қабылданғаннан кейінгі алғашқы Құрылтай сайлауы. Оның қарсаңында қоғамдағы азаматтық белсенділік ерекше мәнге ие. Сондықтан мұндай тарихи кезеңде жастардың белсенді болғаны дұрыс деп ойлаймын. Жастар – елдің ертеңін қалыптастыратын буын.

Қазір еліміз бойынша үгіт-насихат жұмыстары қызу жүргізілуде. Халық түрлі бағдарламаларды тыңдап, өз таңдауын жасауға дайындалып жатыр. Ең бастысы – әр азамат шешім қабылдағанда елдің болашағын ойлап, саналы таңдау жасауы қажет.

Жастардың құрылтайдағы жауапкершілігі – ел болашағын қалыптастыру, саяси белсенділік таныту және ұлттық құндылықтарды дәріптеу.

Жаңа саяси кезеңде әр азаматтың таңдауы елдің алдағы бағытына әсер ететін жауапты қадам болмақ. Баршаңызды осындай саяси маңызды кезеңнен тыс қалмай, 23 тамыз күні Құрылтай сайлауына үлкен жауапкершілікпен қарап, азаматтық ұстаныммен қатысуға шақырамын.

Мемлекеттік басқару жүйесін анағұрлым түсінікті етеді

Александр Светаш,

Өскемен қалалық мәслихатының VIII шақырылымдағы төрағасы:

– Жаңа саяси модель заң шығару қызметін бір өкілді органның аясында шоғырландыруға мүмкіндік береді. Бұл өз кезегінде саяси партиялар арасындағы өзара іс-қимылды жүйелеп, заң жобаларын қарау мен қабылдау үдерісін үйлесімді ете түспек.

Заңдарды қабылдау үдерісі жеделдейді, артық бюрократиялық кедергілер азайып, келісу сатылары қысқарады. Бір палаталы Құрылтай шешім қабылдау жүйесінің ашықтығы мен айқындығын күшейтіп, атқарушы билікке парламенттік бақылаудың тиімділігін арттыруға ықпал етеді.

Сонымен бірге кімнің шешім қабылдайтыны және оның нәтижесіне кім жауапты екені нақты көрінеді. Бір палатаның атқарушы билікке бақылау жүргізуі де әлдеқайда тиімді. Партиялық тізімдер бойынша дауыс беру тетігі саяси партиялардың сайлауалды бағдарламаларының сапасына және депутаттыққа ұсынылатын кандидаттарды іріктеуге деген жауапкершілігін күшейтеді.

Мемлекетіміздің ертеңгі дамуы әр азаматтың таңдауына тікелей байланысты болмақ. Сол себепті барлық сайлаушыларды 23 тамыз күні сайлау учаскелеріне келіп, Қазақстанның болашағы үшін өз таңдауын жасауға шақырамын.

Әзірлеген – Айдос МЫРЗАХМЕТОВ

Әзірлеген – Балауса ОРАЗАЛЫҚЫЗЫ

Әзірлеген – Роксана ГЛЫБОВА

#КӨШПЕЛІ МӘЖІЛІС

Еліміздің жетекші сарапшылары Шығыста бас қосты

 Айна БАКИМБАЕВА
 Ринат ЖҰМАҒҰЛОВ

Өскемендегі Д.Серікбаев атын-
дағы ШҚТУ-да «КИСИ GPS: Gylum.
Pikir. Sayasat» ұлттық сараптамалық
алаңының «Сайлау – 2026: жаңа
саяси құрылымдағы өңірлік даму»
тақырыбындағы көшпелі отырысы
өтті. Жиында сарапшылар өңірлер-
дегі саяси үдерістердің жаңа сипаты,
жергілікті өзін-өзі басқаруды дамыту,
аймақтық сараптамалық ортаның
сайлауалды үдеріске қатысуы және
азаматтардың саяси партиялар мен
мемлекеттік институттардан күтетін
өзгерістері жөнінде пікір алмасты.

Сараптамалық алаңға Астана, Пав-
лодар, Семей және Өскемен қалала-
рынан саясаттанушылар, жоғары оқу
орындарының өкілдері мен өңірлік қо-
ғамдық ұйымдардың басшылары қа-
тысты.

Жиынды ашқан ҚР Президенті жа-
нындағы Қазақстанның стратегиялық
зерттеулер институтының директоры
Жандос Шаймарданов сайлау науқаны
басталғалы қоғамдағы саяси белсенді-
ліктің артқанын атап өтті.

– Тәуелсіз зерттеу институттары-
ның мәліметіне сәйкес маусым айында,
ресми сайлауалды науқан басталғанға
дейін, қай партияны қолдайтынын әлі
анықтамаған азаматтардың үлесі ша-
мамен 22 пайыз болған. Шілде айының
соңындағы әлеуметтік зерттеулер бұл
көрсеткіштің 8 пайызға дейін төменде-
генін көрсетті. Бұл саяси партиялардың
үгіт-насихат жұмыстарының нәтижесін
бере бастағанын аңғартады. Алдағы
теледебаттардан кейін бұл көрсеткіштің
одан әрі азаюы мүмкін, – деді ол.

Жандос Шаймардановтың айтуын-
ша, Қазақстанның стратегиялық зерт-
теулер институты сайлауды қоғамның

саяси белсенділігін, қоғамдық көңіл-
күйдің өзгерісін және жүргізіліп жатқан
реформалардың тиімділігін бағалай-
тын маңызды ақпарат көзі ретінде қа-
растырады.

– Сарапшылар қауымының міндеті
– елдегі өзгерістерді объективті талдау,
негізгі үрдістерді анықтап, ұсынымдар
әзірлеу және мемлекеттік саясатты жет-
ілдіруге интеллектуалдық негіз қалып-
тастыру. Сондықтан бүгін біз әртүрлі
өңірлерден келген сарапшылардың пі-
кірін тыңдап, аймақтардың ерекшелік-
терін салыстыруды мақсат еттік. «КИСИ
GPS» алаңы ең алдымен өңірлік мәсе-
лелерді қазіргі саяси үдерістермен бай-
ланыстыра талқылауға арналған, – деді
институт басшысы.

Қазақстандық қоғамдық даму ин-
ституты басқарма төрағасының орынба-
сары Азамат Байғалиевтің айтуынша,
соңғы әлеуметтік зерттеулерге сәйкес,
алдағы сайлауда республика бойынша
сайлаушылардың қатысу деңгейі 70 пай-
ыздан асады деп болжанып отыр.

– Шығыс Қазақстан облысында бұл
көрсеткіш 80 пайыздан жоғары болуы
мүмкін. Дегенмен, сайлаушылардың
белсенділігіне партиялардың өңірлер-
дегі жұмысы, халыққа жақын бағдар-
ламалары және жаз мезгілінің ерекше-
лігі ықпал етеді. Бүгінде азаматтарды ең
алдымен инфляцияны тежеу, азық-тү-
лік бағасын тұрақтандыру, шағын және
орта бизнесті қолдау және сапалы жұ-
мыс орындарын ашу мәселелері алаң-
датады, – деді спикер.

Павлодардағы Торайғыров универ-
ситетінің аға оқытушысы, Павлодар
облыстық Қоғамдық кеңесінің мүшесі
Павел Марчук белсенді сайлаушылар
мен жалпы электоратты теңестіруге
болмайтынын айтты.

– Белсенді азаматтар сайлаудың
маңызын жақсы түсінеді және өз дауы-
сының тағдырына жауапкершілікпен қа-
райды. Бірақ, қоғамда саяси көзқарасы
әртүрлі адамдар бар. Сондықтан халық-
пен кездесіп, саяси өзгерістердің мәнін

қарапайым әрі түсінікті тілмен жеткізу
маңызды. Бүгінде партиялар өңірлерде
белсенді жұмыс жүргізіп, бағдарлама-
ларын таныстырып жатыр. Сонымен бір-
ге азаматтар саяси күштердің уәдесіне
ғана емес, олардың бағдарламаларын
жүзеге асыру мүмкіндігіне, қажетті ре-
сурстарының бар-жоғына да сын көзбен
қарауы қажет, – деді ол.

Сарапшының пікірінше, мұндай ақ-
параттық-түсіндіру кездесулері жаңа
саяси институттар қалыптасып жат-
қан кезеңде ерекше маңызға ие. Олар
қоғамның саяси реформаларға деген
сенімін арттырып, мемлекет пен аза-
маттар арасындағы ашық диалогты
нығайтады.

Социолог Элеанора Столярова аза-
маттардың саяси мәдениетін қалыптас-
тыру мәселесіне тоқталды.

– Сайлау тетіктерінің дұрыс жұмыс
істеуіне мемлекет жауапты болса, аза-
маттық қоғам саяси үдерістердің мә-
нін түсініп, өз құқықтарын жауапкер-
шілікпен жүзеге асыруы тиіс. Ол үшін
азаматтарды, әсіресе, жастарды, қо-
ғамдық-саяси өмірге мектеп жасынан
бастап дайындау маңызды. Жастардың
сайлауға саналы қатысуы – азаматтық
тәрбиенің тиімділігінің көрсеткіші, –

деді ол.

Еуразия ұлттық университетінің
проректоры Индира Рыстина кездесу-
дің басты мақсаты саяси партиялардың
сайлауалды бағдарламаларындағы
өңірлік даму мәселесінің қамтылуын
талдау екенін айтты.

– Сарапшылар ел дамуының басым
бағыттарының бірі саналатын аймақ-
тық саясаттың орнын талқылап, өз ұсы-
ныстарын ортаға салуда. Мұндай пікір
алмасулар өңірлердің сайлауалды үде-
рістегі рөлін айқындауға ықпал етеді, –
деді ол.

Оның айтуынша, сарапшылардың
негізгі міндеті – саяси партиялардың
сайлауалды бағдарламаларына жан-
жақты талдау жасап, сайлау науқанын
на қатысты кәсіби пікір білдіру және
қоғамдағы көзқарастарды жинақтап,
электоралдық үдеріске қатысушыларға
жеткізу.

– Бұл кездесу қандай да бір партия-
ны қолдау немесе үгіт-насихат жүргізу
үшін ұйымдастырылған жоқ. Негізгі
мақсат – партиялардың бағдарлама-
ларын саяси әрі теориялық тұрғыдан
саралап, олардың қазіргі жағдайда
қаншалықты жүзеге асатынын бағалау,
– деп түйіндеді Индира Рыстина.

#ҚҰРЫЛТАЙ САЙЛАУЫ

Партиялардың үгіт-насихат шаралары жалғасуда

 Айгүл БАЗАРОВА

**Шығыс Қазақстан облысында Құ-
рылтай сайлауына қатысушы саяси
партиялардың сайлауалды үгіт-наси-
хат шаралары жалғасып жатыр. Пар-
тия өкілдері еңбек ұжымдарымен,
тұрғындармен және кәсіпкерлермен
кездесіп, сайлауалды бағдарламала-
рының негізгі бағыттарын танысты-
руда. Кездесулер барысында азамат-
тардың ұсыныс-пікірлері тыңдалып,
өңірдің әлеуметтік-экономикалық
дамуына қатысты мәселелер талқы-
лануда.**

«Әділет» партиясы Өскемен қала-
сындағы бірқатар еңбек ұжымымен
кездесті. «Мансап орталығы» филиа-
лының және «Dosjan Temir Joly» АҚ
қызметкерлерімен өткен жиындарда
партияның сайлауалды бағдарламасы
таныстырылды. Жұмыспен қамту, әлеу-
меттік қолдау, көлік инфрақұрылымы,
теміржол саласын жаңғырту және құ-

рылыс сапасы мәселелері сөз болды.
Қатысушылар өз ұсыныс-пікірлерін ор-
таға салып, партия өкілдеріне сауалда-
рын жолдады.

Жалпыұлттық социал-демократиялық партиясының (ЖСДП) өкілде-
рі Өскемендегі бірқатар ақпараттық
стендтердің жай-күйін тексерді. Үгіт
материалдарының белгіленген орын-
дарда орналастырылуына назар ауда-
рылып, қажет болған жағдайда пла-
каттар жаңартылды. Сонымен қатар,
көшелерде тұрғындарға ақпараттық
парақшалар таратып, сайлауалды бағ-
дарламаның негізгі бағыттары туралы
мәлімет берді. Қалалықтардың сұрақ-
тары мен пікірлері тыңдалды.

«Байтақ» партиясының облыстық
филиалы сайлауалды үгіт-насихат жұ-
мыстары аясында «Есіктен есікке» ак-
циясын өткізді. Партия өкілдері тұр-
ғындармен жеке кездесіп, сайлауалды
бағдарламаның негізгі бағыттарын
таныстырды. Кездесу барысында аза-
маттардың ұсыныстары мен пікірлері
тыңдалып, сұрақтарына жауап берілді.
Бұдан бөлек, үгіт материалдарын бел-
гіленген орындарға орналастыру және

тұрғындарға тарату бағытында жұмыс-
тар жүргізілді.

Қазақстан Халық партиясының өкіл-
дері қоғамдық көлік тасымалын ұйым-
дастыратын мекеме қызметкерлерімен
кездесті. Кездесу барысында партия-
ның сайлауалды бағдарламасы таныс-
тырылып, көлік саласындағы өзекті
мәселелер талқыланды. Еңбек ұжымы
мүшелерінің ұсыныстары тыңдалып,
сұрақтарына жауап берілді. Сонымен
қатар, партия өкілдері трамвайда ақпа-
раттық-түсіндіру жұмыстарын жүргізіп,
жолаушыларға үгіт материалдарын та-
ратты.

«Ауыл» партиясының өкілдері өңір-
дегі қоғамдық орындарда сайлауал-
ды ақпараттық-түсіндіру жұмыстарын
жүргізді. Партия мүшелері тұрғындар-
мен кездесіп, сайлауалды бағдарла-
маның негізгі бағыттарын таныстыр-
ды. Азаматтарға ақпараттық және үгіт
материалдары таратылып, олардың
сұрақтары мен ұсыныстары тыңдал-
ды. Баспа материалдары белгіленген
орындарға орналастырылды. Кездесу-
лер барысында партия тұрғындардың
пікірлеріне назар аударды.

«Ақ жол» партиясының өкілдері
Глубокое ауданындағы туристік нысан-
дарды аралап, осы салада жұмыс істей-
тін кәсіпкерлермен кездесті. Кездесу
барысында аудан мен өңірдің туристік
әлеуетін дамыту мәселелері талқылан-
ды. Кәсіпкерлер туризм саласындағы
өзекті мәселелерге қатысты ұсыныста-
ры мен пікірлерін білдірді. Партия өкіл-
дері көтерілген мәселелер бойынша
пікір алмасты. Сайлауалды үгіт-насихат
шаралары аудан тұрғындарымен кез-
десулер форматында жалғасып жатыр.

«Respublica» партиясының өкілдері
«Таза Өскемен» кәсіпорнының еңбек
ұжымымен кездесті. Кездесу кезінде
партияның сайлауалды бағдарламасы-
ның негізгі бағыттары таныстырылып,
коммуналдық сала қызметкерлерін
толғандыратын мәселелер талқылан-
ды. Еңбек жағдайын жақсарту, қала
аумағын абаттандыру және тазалықты
қамтамасыз етуге қатысты ұсыныстар
айтылды. Ұжым мүшелері өз сұрақта-
рын қойып, партия өкілдерімен пікір
алмасты.

Облыс аумағында заң талаптарына
сай үгіт-насихат шаралары жалғасуда.

#ӨНДІРІС

Аймақта мал басы көбейіп келеді

✍ Ержан ӘБІШ

📷 Жібек НҰРАХМЕТ, depositphotos.com

Шығыс Қазақстан – жері шұрайлы, шабындығы мол, төрт түлікті өсіруге қолайлы өңір. Соңғы жылдары бұл сала саннан сапаға көше бастады. Осы жылдың алғашқы алты айындағы көрсеткіштер де осы үрдісті айғақтайды. Мал басы көбейіп, сүт пен ет өндірісі артқан.

НАҚТЫ САНЫ ҚАНША?

Қазіргі кезде облыстағы барлық сәтаттағы шаруашылықтарда 432,9 мың бас ірі қара тіркелген. Бұл өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 2,2 пайызға көп.

Ірі қараның негізгі бөлігін сүтті-етті бағыттағы мал құрайды. Оның үлесі – 67,2 пайыз немесе 291 мың бас. Сонымен қатар өңірде 116,4 мың бас сүтті бағыттағы және 25,6 мың бас етті бағыттағы ірі қара өсірілуде.

Ұсақ мал саны 667,2 мың басқа жетіп, былтырғы деңгейде сақталса, жылқы саны бір жыл ішінде 4,9 пайызға өсіп, 254,4 мың басқа жеткен. Құс және шошқа шаруашылығында да оң динамика байқалады.

Мамандардың айтуынша, бұл көрсеткіштер кездейсоқ емес.

– Соңғы жылдары асыл тұқымды малдың үлесін көбейтуге, жем-шөп базасын нығайтуға және шағын шаруашылықтарды кооперациялауға басымдық беріліп келеді. Соның нәтижесінде

өндірістің тұрақты өсімі қалыптасып отыр. Ең маңыздысы – мал саны ғана емес, оның өнімділігі де артып келеді, – дейді ауыл шаруашылығы басқармасының өкілдері.

ТАУЫҚ ЕТІНІҢ ҮЛЕСІ МОЛ

Алғашқы жартыжылдықта облыста 125,5 мың тонна сүт өндірілді. Бұл өткен жылдың сәйкес мерзімімен салыстырғанда 5,3 пайызға жоғары.

Өсімнің негізгі бөлігін ауыл шаруашылығы кәсіпорындары қамтамасыз еткен. Олар 61,3 мың тонна сүт өндіріп, өткен жылғы көрсеткіштен 10,4 пайызға артық нәтиже көрсетті.

Бұл көрсеткіштің артында тағы бір маңызды үрдіс жатыр. Бұрын сүттің басым бөлігін ауыл тұрғындарының өздері өндірсе, қазір өнеркәсіптік негіздегі өндірістің үлесі көбейіп келеді. Облыстағы 33 сүт фермасы алты ай ішінде қайта өңдеу кәсіпорындарына 38,9 мың тонна сүт өткізген. Бұл өңірде өндірілген жалпы өнімнің 31 пайы-

зына тең.

Дәл осы бағыт ауыл шаруашылығының келешегін айқындайды.

– Шикізат өндіру жеткіліксіз. Ең бастысы – оны өңдеп, қосылған құны жоғары өнім шығару. Сүт өңдеу кәсіпорындарының тұрақты жұмыс істеуі фермерлер үшін де, өңір экономикасы үшін де тиімді. Себебі табыс көбейеді, жұмыс орындары ашылады және салық түсімі өседі, – дейді мамандар.

Жыл басынан бері облыста тірідей салмақта 72 мың тонна ет өндірілді. Бұл өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 3,3 пайызға жоғары.

Өндірілген еттің 74,4 пайызы ауыл шаруашылығы құрылымдарының үлесіне тиесілі.

Өнім құрылымына көз жүгіртсек, құс еті көш бастап тұр. Оның үлесі – 53,2 пайыз. Сиыр еті – 26,6 пайыз, жылқы еті – 9,8 пайыз, қой мен ешкі еті – 7,8 пайыз, ал шошқа еті – 2,6 пайыз.

Бұл көрсеткіштер өңірде құс шаруашылығының өнеркәсіптік деңгейде дамып келе жатқанын көрсетеді. Сонымен қатар дәстүрлі мал шаруашылығының да әлеуеті сақталған.

Ауыл шаруашылығындағы ең өзекті мәселелердің бірі – мемлекеттік қолдаудың уақытылы көрсетілуі. Биыл облыстық бюджеттен мал шаруашылығын дамытуға 4,776 млрд теңге бөлінді.

Оның ішінде қосымша қарастырылған 3,9 млрд теңге бұрынғы жылдары жиналып қалған субсидиялық берешекті толық өтеуге бағытталды. Бұл шешім шаруалардың қаржылық тұрақтылығына оң әсер етпек.

ЕНДІГІ МІНДЕТ – ӨҢДЕУ МЕН ЭКСПОРТТАУ

Сандарға қарасақ, өңірдегі мал шаруашылығы тұрақты өсім көрсетіп келеді. Бірақ келесі кезеңнің негізгі міндеті – өндіріс көлемін ғана емес, өнімнің сапасын, өңдеу деңгейін және экспорттық әлеуетті арттыру.

Сарапшылардың пікірінше, Шығыс Қазақстанның табиғи мүмкіндігі мен қалыптасқан аграрлық тәжірибесі өңірді елдегі жетекші ет-сүт өндірісі орталықтарының біріне айналдыруға толық мүмкіндік береді. Ол үшін сүт фермаларының санын көбейту, асыл тұқымды мал өсіруді жалғастыру, өңдеу кәсіпорындарының қуатын арттыру және фермерлердің өнімін сыртқы нарыққа шығаруға жағдай жасау маңызды.

Бүгінгі көрсеткіштер бір нәрсені анық аңғартады: Шығыс Қазақстанда мал шаруашылығы бұрынғыдай тек дәстүрлі кәсіп емес, өңір экономикасының өсіміне нақты үлес қосатын стратегиялық салаға айналып келеді.

#ҚЫСТЫҢ ҚАМЫН ЖАЗ ОЙЛА

Шаруалар орман билеттерін рәсімдей алады

✍ Арман САПАРҒАЛИ

📷 ШҚО ауыл шаруашылығы басқармасы

Жаз мезгілінде облысымыздың басым бөлігінде жауын-шашынның аз түсуі мен ауа температурасының жоғары болуына байланысты құрғақшылық сақталуда. Ылғалдың тапшылығы табиғи шабындықтар мен жайылымдардың қайта көктеуіне, сондай-ақ мал азықтық дақылдардың өнімділігіне кері әсерін тигізіп отыр.

Осыған байланысты мал қыстату кезеңіне қажетті жем-шөпті жеткілікті

көлемде дайындау мақсатында облыстық ауыл шаруашылығы басқармасы табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасымен бірлесіп, орман қоры жерлерінде орналасқан жайылымдар мен шабындықтарды пайдалануға мүмкіндік жасады.

Облыстың орман шаруашылықтарында 267,6 мың гектар жайылым және 15,3 мың гектар шабындық жер қолжетімді.

Ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілер мен жеке шаруашылық иелері мал азығын дайындау үшін қосымша жер учаскелерін пайдалану мақсатында орман билеттерін рәсімдей алады. Ақпарат облыстың барлық қала және аудан әкімдіктеріне жолданған.

#МЕМЛЕКЕТТІК ТАБИҒИ ҚОРЫҚТЫҢ ҚҰРЫЛҒАНЫНА - 50 ЖЫЛ

«Марқакөл – Шығыстың маржаны»

✍ Айдос МЫРЗАХМЕТОВ

📷 Айдос МЫРЗАХМЕТОВ, Руслан АКМАТАЛИЕВ

Алтайдың аспанмен астасқан асқар шыңдары мен ғасырлар бойы мөлдір қалпын сақтаған Марқакөлдің жағасында дүбірлі той өтті. Марқакөл мемлекеттік табиғи қорығының құрылғанына 50 жыл толуына арналған халықаралық «Марқакөл – шығыстың маржаны» фестивалі табиғатты қорғау, мәдени мұраны дәріптеу және өңірдің жаңа даму мүмкіндіктерін таныстыру мақсатын бір арнаға тоғыстырды. Саф табиғатымен, сирек кездесетін жануарлары, өсімдіктер дүниесімен ерекшеленетін қорық – ғылыми зерттеулердің, елдің экологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз ететін маңызды кеңістіктің бірі. Бұл мерейтой өткенді еске алатын, табиғатты қорғаудың келешек бағытын айқындайтын маңызды белес ретінде аталып өтті. Марқакөлге бұл күндері табиғат, тарих пен руханияттың қалай тоғысатынын көруге қалың жұрт ағылды. Көл жағасына тігілген ақ шаңқан киіз үйлер, ұлттық өнердің өрнегі, жырмен жаңғырған сахна, табиғатты қорғауға арналған маңызды бастамалар, халықаралық әріптестік пен туризмді дамытуға бағытталған жаңа жобалар жүзеге асты. Алтай қойнауында өткен айтулы басқосу табиғат пен мәдениеттің, экология мен экономиканың, дәстүр мен дамудың тоғысқан мекеніне айналды.

АЛТАЙ ТӨРІНДЕГІ АЙТУЛЫ МЕРЕЙТОЙ

Алтайдың асқақ шыңдары мен айнадай тұнық Марқакөл көлінің жағасында табиғат пен мәдениетті тоғыстырған айтулы мереке өтті. Қазақстандағы ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың бірі – Марқакөл мемлекеттік табиғи қорығының 50 жылдығына арналған халықаралық «Марқакөл – шығыстың маржаны» фестиваліне еліміздің және шетелдің қонақтары жиналды.

Жарты ғасырлық белесті ұлықтаған мерейтой табиғатты қорғау ісінің, Алтай өңірінің туристік, мәдени және рухани әлеуетін айшықтаған ауқымды шараға айналды. Фестиваль аясында ұлттық нақышпен безендірілген ақшаңқан киіз үйлерден этноқалашық бой көтерді. Мұнда Марқакөл өңірінің тыныс-тіршілігі, табиғи ерекшелігі, ғылыми және инвестициялық мүмкіндіктері, ұлттық қолөнері мен дәстүрлі мәдениеті кеңінен таныстырылды. Этноқалашықты аралаған Шығыс Қазақстан облысының әкімі Нұрымбет Сақтағанов көрменің мазмұнымен танысып, өңірдің тарихи-мәдени мұрасын дәріптеудегі маңызын атап өтті.

Фестивальдің салтанатты ашылуында облыс әкімі мерейтойға жиналған жұртшылықты құттықтап, Марқакөлдің табиғи байлығы мен тарихи-мәдени мұрасы бүкіл елдің ортақ игілігі екенін атап өтті.

– Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың тарихи шешімімен қайта құрылған Марқакөл ауданы бүгінде жаңғыру мен жаңарудың жолына түсті. Ауданда инфрақұрылым жаңарып, әлеуметтік нысандар салынып, жолдар жөнделіп, тұрғындардың өмір сүру сапасын жақсартуға бағытталған ауқымды жобалар кезек-кезеңімен жүзеге асырылуда. Марқакөлдің туристік және экономикалық әлеуетін арттырып, инвестиция

тартуға, кәсіпкерлікті дамытып, жаңа жұмыс орындарын ашуға ерекше мән берілуде. Осы бағыттағы маңызды жобалардың бірі – Қазақстан Республикасы мен Қытай Халық Республикасы арасындағы «Қанас – Марқакөл» трансшекаралық туристік бағытын қалыптастыру жөніндегі бастама. Қазіргі уақытта бұл жоба жан-жақты пысықталуда. Қанас көліне жыл сайын шамамен 7 миллион турист келеді. Жобаның іске асырылуы Марқакөлдің туризм саласының дамуына серпін беріп, ин-

келеді. Марқакөл мемлекеттік табиғи қорығының 50 жылдық мерейтойымен шын жүректен құттықтаймын. Бұл айтулы белес табиғаттың қайталанбас сұлулығын сақтай отырып, жергілікті қауымдастықтардың дамуына жаңа мүмкіндіктер жасауға болатынын еске салсын. Бірлескен күш-жігеріміздің арқасында осы баға жетпес табиғи байлықтарды болашақ ұрпақ үшін сақтап қала аламыз, – деді Андреа Бахер.

Мерейтойлық шараның ресми бөлімінде өңірдің әлеуметтік-экономикалық дамуына үлес қосқан бірқатар азамат марапатталды. Ал фестиваль мәдениет және өнер ұжымдарының концерттік бағдарламасымен жалғасып, Алтайдың әсем табиғатымен астасқан ерекше рухани кешке ұласты.

МАРҚАКӨЛ ЖАҒАСЫ ЖЫРҒА БӨЛЕНДІ

Марқакөлдің табиғаты талай ақынның жырына арқау болған. Көлдің тұнығы мен таудың асқақтығы, ғасырлар бойы сақталған тарихы мен тылсым

тынысы қаламгерлерді қашанда шабыттандырып келеді. Биыл табиғи қорықтың 50 жылдығына арналған мерейтойлық шаралар аясында өткен «Марқакөл – жұмақ мекенім» облыстық жазба ақындар фестивалі де сол рухани сабақтастықтың айқын көрінісіне айналды.

Аудан әкімдігінің қолдауымен және Қазақстан Жазушылар одағы Шығыс Қазақстан облыстық филиалының ұйымдастыруымен өткен фестивальге облыстық іріктеуден өткен сегіз ақын қатысты. Байқау шарты бойынша қатысушылар Марқакөлге арналған бір туындысын және еркін тақырыптағы бір өлеңін оқып, көрермен мен қазылар алқасының бағасын алды. Жеңімпаздар мен жүлдегерлер арнайы сый-сияпатпен марапатталды.

Қазақстан Жазушылар одағының мүшесі, ақын-драматург

Әскерхан Ақтайдың айтуынша, мұндай әдеби басқосулардың мәні тек ақындарды марапаттаумен шектелмейді.

– Бүгінгі фестиваль өңір туризмін дамытуға, әдебиетімізді ұлықтауға үлкен үлес қосып отыр. Табиғат пен руханиятты қатар дәріптеу – этно және мәдени туризмнің мазмұнын байыта түседі. Марқакөл секілді киелі өлкенің көркі өлең арқылы да насихатталуы керек, – дейді ақын.

Фестивальге Өскеменнен арнайы келген ақын Естай Жаңабай бұл бастаманың өңірлік әдеби өмірге тың серпін бергенін атап өтті.

– Мұндай фестиваль Шығыс Қазақстанда үшінші рет ұйымдастырылып отыр. Өткен айда Катонқарағайда өткен мәдени туризм жобасы енді Марқакөлде жалғасты. Басқа өңірлерде көбіне мүшәйра өтсе, бізде бұл шара фестиваль форматында ұйымдастырылып, қатысушы ақындарға қаламақы тағайындалғаны. Сонымен қатар Марқакөл мен Күршім өңірінің тарихында қалған Ақнайман

Айтыс барысында ақындар туған жердің қадір-қасиетін, елдік мұратты, табиғат пен дәстүр сабақтастығын арқау етіп, бүгінгі қоғамның өзекті мәселелерін де өткір әзілмен, уәжді оймен өрнектеді. Көрермен қошаметіне бөленген жыр бәйгесінде қазылар алқасының шешімімен бас жүлде өскемендік ақын Айдос Рашатқа бұйырды.

– Өскеменнен келіп аламанда бақ сынадық. Алланың қалауымен, халықтың қолдауымен бас жүлде бұйырып жатыр. Көңіл күйіміз керемет. Бүгінгі мерекеге келген халықтың жандары өлеңге, қара өлеңге шөлдегені көрініп тұр. Халық үмітін ақтай алдық деп ойлаймын, – дейді Айдос Рашатұлы.

Жұлделі бірінші орынды Зайсан ауданынан келген Нәрия Ақбабақызы иеленді. Екінші орын Жұлдызай Маратбекқызы (Тарбағатай ауданы) мен Қуатбек Қуанарға (Зайсан ауданы) берілді. Ал үшінші орынға зайсандық Ардабек Ақбаба мен Катонқарағай ауданынан келген Гүлжан Ықылас лайық деп танылды.

Жеңімпаздар мен жүлдегерлерге қомақты ақшалай сыйлықтар табысталды. Бас жүлде иегері 500 мың теңгеге ие болса, бірінші орынға – 400 мың, екінші орын иегерлеріне – 300 мың, үшінші орын алған ақындарға 200 мың теңгеден берілді. Сонымен қатар, айтысқа қатысқан тағы төрт ақынның әрқайсысына 100 мың теңгеден ынталандыру сыйлығы тапсырылды.

Салтанатты марапаттау рәсімінде ұйымдастырушылар ұлттық өнерді ұлықтап жүрген ақындарға алғыс айтып, айтыстың өңір руханияты үшін маңызын атап өтті.

– Осыған дейін ақындардың табаны баспаған Марқакөлдің мерейі бүгін үстем болды. Бүгінгі айтысқа әр ауданнан ақындардың келуі Алтай төріндегі қазақ руханиятының бір кемеліне келуі деп есептеймін, – дейді аудан әкімі Рүстембек Кемешев.

Марқакөл төрінде өткен жыр сайысы ұлттық сөз өнерінің өміршеңдігін, қазақ айтысының халықпен бірге жасап келе жатқан рухани құндылық екенін тағы бір дәлелдеді. Көл жағасында қалықтаған қоңыр үн, туған жерге арналған жүрекжарды жырлар мен ақындардың тапқыр ойлары фестивальдің ең жарқын сәттерінің біріне айналды.

Ал Марқакөл қорығының 50 жылдығына арналған ауқымды іс-шара гала концертке ұласып, аудан тұрғындары мен қонақтарына естен кетпес көңіл-күй сыйлады.

#АКЦИЯ

ТАЗАЛЫҚТЫҢ БАСТАУЫ — ТАЗА САНА

✍ Балауса ОРАЗАЛЫҚЫЗЫ
📷 редакция архивінен

Бүгінде елімізде жүзеге асырылып жатқан «Таза Қазақстан» бастамасының негізгі мақсаты да осы — азаматтардың қоршаған ортаға деген көзқарасын өзгертіп, тазалықты өмір салтына айналдыру. Себебі таза қоғам ең алдымен таза ойдан қалыптасады. Осы тақырып төңірегінде ҚР Президенті жанындағы жастар саясаты жөніндегі кеңес мүшесі, Өскемен қалалық мәслихатының депутаты, «Ұлағат» жастар қоғамдық бірлестігінің төрағасы Бақытжан Ерболқызының және Сәрсен Аманжолов атындағы Шығыс Қазақстан университетінің «ALTAI jastary» медиаорталығының қызметкері, пікірсайысшы Жігер Төлегенұлының ойларын білген едік.

ТАЗАЛЫҚ МӘДЕНИЕТІ ЭРЕКЕТТЕН ҚАЛЫПТАСАДЫ

Бақытжан Ерболқызының айтуынша, «Таза Қазақстан» бастамасының басты бағыты — адамдардың санасына әсер ету, тазалыққа деген жаңа көзқарас қалыптастыру.

— Қоғамда қандай да бір өзгеріс болуы үшін нақты әрекет қажет. Адам нәтижені көрген кезде ғана оған сенеді, сол іске өзі де атсалыса бастайды. Сондықтан «Таза Қазақстанның» негізгі мәні — адамдардың санасын өзгерту, — дейді ол.

Осы бағытта Өскемен қаласында жүзеге асырылған «Таза ойындар» жобасы жастарды экологиялық мәдениетке тәрбиелеудің тиімді тәсілдерінің біріне айналды. Жоба «Таза Қазақстан» бастамасы басталмай тұрып қолға алынған.

Кеңес мүшесінің айтуынша, бұл бастаманың ерекшелігі — жастарды міндеттеу емес, олардың қызығушылығы арқылы қоғамдық іске тарту.

— Бұрын сенбілікке қатысу көбіне міндет сияқты қабылданатын. Ал қазіргі жастармен жұмыс істеу үшін олардың көзқарасын ескеру керек. Біз жастарды мәжбүрлеу емес, қызықтыру арқылы тартуға тырыстық, — дейді Бақытжан Ерболқызы.

«Таза ойындар» жобасында жастар командаларға бөлініп, қаланың ластанған аумақтарын тазалаған. Бұл тек сенбілік емес, жастардың бірлесіп жұмыс істеуіне, ортақ мақсатқа жұмылуына

мүмкіндік берген.

— Кей адамдар жастарға сыйлық беру арқылы қызықтыруды дұрыс түсінбеуі мүмкін. Бірақ бұл — сатып алу емес, еңбекті бағалау. Бір сенбілікке 200-ден астам жастың өз еркімен қатысуы олардың бұл іске қызығушылығы бар екенін көрсетті, — дейді ол.

Жоба барысында тұрғындардың ұсыныстары да ескерілген. Қоқыс көп жиналған аумақтар анықталып, жастар сол жерлерге тазалық жұмыстарын жүргізген.

— Бірнеше сағаттың ішінде қоқыс басқан аумақтың таза жерге айналғанын көргенде жастар өз еңбегінің нәти-

жесін сезінеді. Осындай сәттер арқылы олардың бойында жауапкершілік қалыптасады, — дейді маман.

Осы орайда Бақытжан Ерболқызы мұндай жобалардың басты нәтижесі — жастардың тек тазалық шарасына қатысуы емес, оның мәнін түсінуі екенін атап өтті.

— Бастапқыда жастарға қоқыс жинауды үйреттік. Кейін қоқысты сұрыптау мәдениетіне көштік. Тазалық дегеніміз тек жинау емес, қоршаған ортаға дұрыс қарау екенін түсіндіру маңызды. Қазір мақтанышпен айтуға болады, Өскемен жастарының экологиялық сауаты мен мәдениеті қалыптасып келеді, — дейді ол.

Оның айтуынша, «Таза Қазақстан» тек мемлекеттік деңгейде жүзеге асырылатын бастама емес, әр азаматтың күнделікті әрекетінен көрінуі керек.

— Адамдар кейде тазалықты тек акция деп қабылдайды. Бірақ мұндай бастамалар адамдарды біріктіреді, үлгі көрсетеді. Әр адам өз жауапкершілігін сезінсе, мәдениетті қоғам қалыптасады, — дейді Бақытжан Ерболқызы.

Тазалық ұғымы көбінесе сыртқы ортамен байланыстырылып жатады. Алайда оның мәні тек көшені жинау немесе сенбілік өткізумен шектелмейді. Тазалық — адамның күнделікті әдетінен, тәрбиесінен, өзіне және айналасына деген құрметінен басталатын құндылық.

Тазалық мәдениетінің қалыптасуы туралы сөз болғанда, оның бастауы қайдан келетіні маңызды. Себебі адамның қоршаған ортаға деген көзқарасы бала кезден қалыптасады.

Осы тұрғыда Жігер Төлегенұлы тазалық тәрбиесінің алғашқы негізі отбасыдан басталатынын айтады.

— Қазақта «Отан отбасынан басталады» деген сөз бар. Адам қоғамға деген көзқарасын ең алдымен отбасынан алады. Бала ата-анасын, жақындарын көріп өседі. Үйдегі тәртіп, үлкендердің әрекеті оның болашақтағы ұстанымына әсер етеді. Жалпы тазалық ұғымы бір күнде қалыптаспайды. Адам мектепте, университетте, қоғамда әртүрлі құндылықтарды бойына сіңіреді. Сол сияқты тазалыққа деген көзқарас та біртіндеп қалыптасады, — дейді пікірсайысшы.

Бұл ретте ол «Таза Қазақстан» секілді бастамалардың маңызын атап өтті. Себебі мұндай жобалар адамдарға тазалықтың тек сыртқы орта емес, ішкі мәдениетпен де байланысты екенін түсіндіруге мүмкіндік береді.

— Адам алдымен өз үйін таза ұстайды, кейін ауласын, одан кейін өзі өмір сүріп отырған ортасына жауапкершілікпен қарайды. Үлкен өзгерістер осындай қарапайым әрекеттерден басталады, — дейді Жігер Төлегенұлы.

Тазалық мәдениетінің қалыптасуында адамның жеке жауапкершілігі ерекше орын алады. Себебі қоршаған ортаның тазалығы тек арнайы қызметтердің

рыс, ненің бұрыс екенін түсінуі керек. Егер ата-ана баласының әр қателігін үнемі ақтай берсе, ол жауапкершілікті сезінбеуі мүмкін. Тәрбие дегеніміз — тек қорғау емес, дұрыс бағыт көрсету, — дейді ол.

Тазалық мәдениеті адамның санасына қаншалықты әсер етеді деген сауалға тоқталғанда, мамандарымыз бір реттік шаралардың да белгілі бір із қалдыратынын айтты.

Жігер Төлегенұлы «Таза ойындар» жобасына қатысқан тәжірибесін мысалға келтіріп, мұндай бастамалардың адамға өз еңбегінің нәтижесін көруге мүмкіндік беретінін жеткізді.

— Біз 2023 жылы Самал саябағында өткен тазалық шарасына қатыстық. Арада біраз уақыт өткен соң сол жерге қайта барғанымызда, саябақтың таза тұрғанын көрдік. Сол кезде жасаған еңбегіңнің нәтижесін сезінесің. Мұндай жұмыстар адамның қоғамға пайда келтіре алатынын түсіндіреді. Атқарылған шаруалар арқылы адам жаңа адамдармен танысады, командамен жұмыс істеуді үйренеді. Ең бастысы — «менің де қоғамға қосатын үлесім бар» деген түсінік қалыптасады, — дейді Жігер Төлегенұлы.

Тазалық мәселесінде жастардың рөлі де ерекше. Себебі бүгінгі жастардың қалыптасқан көзқарасы ертеңгі қоғамның мәдениетін айқындайды.

Бақытжан Ерболқызының айтуынша, жастармен жұмыс барысында басты мақсат — оларға тек талап қою емес,

тазалықтың мәнін түсіндіру.

— Біз жастарға тек «қоқыс жинаңдар» деп айтпаймыз. Оның себебін түсіндіреміз. Университеттерде, колледждерде кездесулер өткізіп, экологиялық мәдениетті қалыптастыруға бағытталған жұмыстар жүргіземіз. Себебі санаға әсер ететін дүниелер маңызды, — дейді ол.

«Таза Қазақстан» бастамасының мәні — бір күндік тазалық жұмыстарымен шектелмейді. Ол адамның күнделікті әдетін, қоғам алдындағы жауапкершілігін қалыптастыруға бағытталған. Тазалық ең алдымен үйден, тәрбиеден, адамның өзінен басталады. Әр азамат өз ортасына жауапкершілікпен қараған кезде ғана қоғамда тұрақты өзгеріс қалыптасады.

Бақытжан Ерболқызы бұл бастаманы әр адамның азаматтық жауапкершілігімен байланыстырса, Жігер Төлегенұлы оны ұзақ мерзімді сана тазалығы ретінде бағалайды.

Яғни таза Қазақстан — таза көшеден бұрын, таза ой мен мәдениетті әрекеттен басталады.

#АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМ

Облыстық қоғамдық кеңес

Биыл елімізде қоғамдық кеңестер институтының құрылғанына 10 жыл толып отыр. Осы уақыт ішінде қоғамдық кеңестер мемлекет пен қоғам арасындағы байланысты нығайтып, азаматтардың пікірін шешім қабылдау үдерісіне тартатын маңызды диалог алаңына айналды. Шығыс Қазақстан облысында да бұл институт өңірдегі өзекті мәселелерді көтеріп, қоғамдық бақылауды жүзеге асырып, билік пен тұрғындар арасындағы сындарлы қарым-қатынасты қалыптастыруға өзіндік үлес қосты. Қоғамдық кеңестердің өткені мен бүгіні, қол жеткізген нәтижелері мен алдағы міндеттері жөнінде облыстық Қоғамдық кеңестің төрағасы Аяжан Әшімовамен сұхбаттасқан едік.

– Қоғамдық кеңестер институты құрылған кезде оның негізгі миссиясы мен қоғамдағы рөлі қалай айқындалды? Бастапқы мақсаттар бүгін қаншалықты жүзеге асты?

– Негізгі миссия — мемлекет пен қоғам арасындағы ашық диалогты қалыптастырып, азаматтардың пікірін шешім қабылдау процесіне енгізу және қоғамдық бақылауды күшейту болды. Яғни, халық үні естілетін, азаматтық қоғам өкілдері мемлекеттік саясатқа өз ұсынысын бере алатын тиімді алаң құру басты мақсат ретінде айқындалды.

Ал қоғамдағы рөлі — мемлекеттік органдар жұмысының ашықтығын арттыру, халықты толғандырған мәселелерді көтеру және маңызды шешімдерді талқылауға азаматтарды тарту деп белгіленді. Айта кеткен жөн, бұл “Халық үніне құлақ асатын мемлекет” қағидатын жүзеге асырудағы маңызды қадамдардың бірі болды.

Бүгінгі күні бастапқы мақсаттардың едәуір бөлігі жүзеге асты деп айтуға болады. Қоғамдық кеңестер көптеген әлеуметтік, экономикалық және өңірлік мәселелерді талқылайтын маңызды қоғамдық институтқа айналды. Мемлекеттік бағдарламалар, бюджет, әлеуметтік нысандар, тарифтер, экология секілді маңызды тақырыптар қоғамдық кеңестердің қатысуымен қаралып келеді.

Әрине, әлі де жетілдіруді қажет ететін тұстар бар. Кей жағдайда кеңестердің ұсынымдық сипаты олардың ықпалын шектейді. Дегенмен, қоғамның белсенділігі артып, азаматтардың қоғамдық бақылауға қатысу мәдениеті қалыптасып келе жатқаны — осы институттың маңызды жетістігі деп ойлаймын.

– Шығыс Қазақстан облыстық қоғамдық кеңесі алғаш құрылған кезеңде қандай қиындықтар мен сын-қатерлер болды? Ол уақыт сіздің есіңізде қалай қалды?

Өңірдегі он жылдық тәжірибе:

– Алғашында бұл ұйым азаматтық қоғам белсенділерінің еркімен «ШҚО әкімінің жанындағы қоғамдық кеңес» деп құрылған болатын. Қоғамдық кеңестер туралы заң жоқ және республика деңгейіндегі алғашқы үлгі еді. Кеңеске облыс деңгейінде жұмыс істейтін азаматтық қоғам институттарының өкілдері кіріп, мемлекеттік органдардың жұмысы бойынша мониторинг жүргізіп, есептерін тыңдайтын. Облыс әкімінің жанындағы деп айтылуы да тегін емес, қоғам мен биліктің өзара тығыз қарым-қатынасын орнату үшін осылай шешім қабылданды. Аймақ басшысы кеңес отырысына қатысып,

әсер еткен билік өкілдерінің де еңбегі орасан зор.

– Осы 10 жыл ішінде кеңес қызметіндегі маңызды кезеңдер мен бетбұрыс сәттер қандай болды?

Шығыс Қазақстан облысының Қоғамдық кеңесі үшін соңғы 10 жыл — қалыптасу, күшею және нақты ықпал ету кезеңі болды. Қазір бірнеше маңызды кезеңдер мен бетбұрыс сәттерді атап өтуге болады:

Бірінші кезең — қалыптасу және институционалдану (2006-2018 жж.)

Бұл кезеңде Қоғамдық кеңестің құқықтық негіздері бекітіліп, жұмыс фор-

кеттік бағдарламалардың іске асырылуына мониторинг жүргізу, әлеуметтік нысандарды аралау, азаматтардың нақты мәселелерін шешуге араласу күшейді. Кеңес мүшелерінің сараптама-лық деңгейі артты.

Қорытындылай келе, осы 10 жыл ішінде ШҚО Қоғамдық кеңесі кеңесші орган деңгейінен өңірдегі маңызды қоғамдық институттардың біріне айналды.

– Кеңес пен жергілікті атқарушы органдар арасындағы байланыс қалай өзгерді? Бастапқы кезеңмен салыстырғанда айырмашылық неде?

– Алғашқы жылдары бұл байланыс көбінесе формалды сипатта болды. Қоғамдық кеңестердің рөлі толық түсінікті болмады, ал мемлекеттік органдар тарапынан оларды серіктес ретінде қабылдау деңгейі төмен еді. Көп жағдайда кеңестің ұсыныстары ескерусіз қалып, өзара әрекет біржақты ақпарат берумен ғана шектелетін.

Қазіргі кезеңде жағдай біршама жақсарды. Бүгінде заң қабылданғаннан бері байланыс жүйелі әрі конструктивті сипатқа ие болып келеді. Жергілікті атқарушы органдар қоғамдық кеңестерді маңызды сұхбат алаңы ретінде, қоғамдық бақылау жүргізетін орган ретінде және өздеріне конструктивті сын айтатын құрылым ретінде қабылдай бастады.

Сонымен қатар, кері байланыс мә-

бірден мемлекеттік қызметшілерге тапсырма беріп отырады. Алдыңғы буын өкілдерінің айтуымен қоғамдық кеңестің алғашқы ережесі «ШҚО Талдау және болжау институты» ЖШС қабырғасында жазылды. Себебі, бұл мекеменің заңды формасы ЖШС болса да, ол қоғамдық институттардың жұмысына жағдай жасаумен шұғылданатын бірегей мекеме болып табылады.

Бұл кезең қоғамдық сұхбат мәдениетін қалыптастыру кезеңі ретінде есімде қалып отыр. Бастапқыда сұхбат болмады деуге болады. Билік бір жақ, қоғам өкілдері екінші жақ болып, өзара мәмілеге келе алмай, отырыс дауға айналатын.

Араға жиырма жыл салып, бүгінгі күні билік, бизнес және қоғам арасындағы үшжақты тең сұхбат орнады деп айта аламыз. Себебі, қазір өзара тыңдау, түсінуге ниет бар.

– Кеңестің алғашқы жылдарын қалай сипаттар едіңіз? Бұл кезеңді ізденіс пен бейімделу уақыты деуге бола ма?

– Қоғамдық кеңес жұмысы жолға қойылып, формат өміршеңдігін көрсете бастады. Бірақ оған дейін аз жұмыс жүргізілген жоқ. Қоғамдық кеңес қандай бағытта жұмыс істеуі керек, жекелеген мәселелерді қарай ма, әлде қоғамға ортақ сұрақтармен ғана айналысуы керек пе, жұмыс нәтижесі қандай болуы керек? Жұмыс барысында осы сұрақтардың жауабын табу керек болды. Сұхбат орнамай, мәмілеге келе алмаған тараптар бірін-бірі ести бастауы үшін бірнеше жыл уақыт кетті десек, артық емес. Екі тарап бір-бірін айыптауды қойып, алдындағы міндет бір, қызмет көрсететін халықтың ортақ екенін түсінгеннен кезде жұмыс форматына республикалық деңгейде назар аударыла басталды.

Қоғамдық кеңес туралы заң қабылданған кезде ШҚО әкімінің жанындағы қоғамдық кеңестің жұмысы негізге алынғаны анық.

Бұл ретте қоғам игілігін алдыңғы орынға қойып, жылдар бойы ешқандай ақысыз, уақыты мен күш-жігерін арнаған қоғам белсенділерімен қатар, қоғамдық бастама ретінде енді бой көтерген идеяның жұмыс істеп кетуіне

маты айқындалды. Кеңес мүшелері мемлекеттік органдармен өзара іс-қимыл механизмдерін үйреніп, қоғамдық бақылаудың алғашқы құралдарын енгізді. Халықпен байланыс орнату, қоғамдық тыңдаулар өткізу тәжірибесі қалыптасты.

Екінші кезең — ықпалдың артуы және сенімнің қалыптасуы (2019-2021 жж.)

Осы уақытта кеңес нақты мәселелерді көтеріп, шешім қабылдау процесіне белсенді қатыса бастады. Кеңес ұсынымдары жергілікті атқарушы органдар тарапынан ескеріле бастады. Әсіресе әлеуметтік саясат, инфрақұрылым, экология және бюджет ашықтығы мәселелерінде кеңестің рөлі артты.

Үшінші кезең — ашықтық пен цифрландыру (2020-2022 жж.)

Пандемия кезеңі кеңес жұмысына жаңа формат әкелді. Онлайн қоғамдық тыңдаулар, цифрлық платформалар арқылы халықтың пікірін жинау тәжірибесі енгізілді. Бұл кеңестің қолжетімділігін арттырып, тұрғындардың қатысуын кеңейтті.

Төртінші кезең — қоғамдық бақылауды күшейту және сапалық өзгерістер (2022 жылдан бүгінге дейін)

Бұл кезеңде кеңес тек кеңесші орган ғана емес, нақты қоғамдық бақылау институты ретінде қалыптасты. Мемле-

дениеті де қалыптасып келеді. Мемлекеттік органдар ұсыныстарға ресми жауап беріп, кейбір жағдайларда оларды нақты шешімдерге енгізуде.

Дегенмен, әлі де жетілдіруді қажет ететін тұстар бар. Атап айтқанда, кеңестің ұсынымдарының орындалуын бақылау тетіктерін күшейту, сондай-ақ барлық деңгейдегі мемлекеттік органдарда қоғамдық кеңестермен жұмыс істеудің бірыңғай стандарттарын қалыптастыру маңызды.

– Қоғамдық кеңестің қоғам үшін маңызды шешімдерге ықпал еткен нақты мысалдарын келтіре аласыз ба?

– Қоғамдық кеңес заң бойынша түрлі сарапшыларды өз жұмысына тарта алады. Біздің облыстық кеңестің 10 сарапшылық топтары бар, олар комитеттер деп аталады. Әр комитет бір топ сарапшының басын қосып, өз саласы бойынша өзекті мәселелерді қарастырып, талдап, ұсыным шығарады.

ШҚО қоғамдық кеңесінің комитеттері жылдар бойы денсаулық сақтау, мүгедектігі бар адамдардың құқығын қорғау, экология, ТҮКШ, кәсіпкерлікті дамыту, байланыс және цифровизация, мәдениет және рухани келісім, бас

ҚОҒАМДЫҚ кеңестер қандай жолдан өтті?

бостандығынан айыру орындарынан босап шыққан адамдарды бейімдеу, сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресті ширату бойынша жұмыс істеп келеді.

Осы жылдарда комитеттер көптеген келелі мәселелерді шешуге атсалысты. Мысалы, экология бойынша комитет ірі кәсіпорындардың қоршаған ортаға төлейтін эмиссиясы экологиялық шараларын ұйымдастыру үшін сол өңірде жұмсалатыны экологиялық кодекске енгізілді. Денсаулық сақтау саласы бойынша, ауылдық елді мекендердегі медициналық пункттерге түрлі жабдық жеткізілді, жедел жәрдем көліктері жаңартылды, белгілі дәрі-дәрмек түрлері тегін берілетін дәрілер тізіміне енгізілді.

Өңірдің барлық дерлік әлеуметтік нысандары бойынша қолжетімділік талаптарының орындалуына қатысты мониторинг жүргізіліп, мәселен, пандустардың орнатылуы бойынша талап қойылды. Рухани келісім комитетінің жұмысы аясында жыл сайын жергілікті авторлардың оқулары өткізіледі, суретшілер мен фотографтарының көрмелері ұйымдастырылады. Өңір авторларының кітаптары тегін басылып шығарылды.

Айта берсе, көп. Бірқатар мәселе бойынша жұмыстар жүргізілуде. Мәселен, облыс орталығында дендрожоспар жасау мәселесі неше жыл көтеріліп, қазір оның шешімі бойынша бетбұрыс бар. Инватакси қызметі бойынша конкурс талаптарының қисынсыздығы бойынша тиісті ұсыным беріліп, министрлікпен келіссөз жүргізілуде. Интернет сапасы нашар ауылдық жерлердегі қызмет құнын төмендету бойынша да талаптар министрлікке жолданып, жауабын күтіп отырмыз.

– Кеңес құрамының сапасы уақыт өте қалай өзгерді? Мүшелердің кәсібилігі мен белсенділігіне қандай баға бересіз?

– Шығыс Қазақстан облысының Қоғамдық кеңесінің құрамына қатысты соңғы 10 жылды талдай отырып, сапалық өзгерістердің болғанын атап өтуге болады.

Алғашқы кезеңде кеңес құрамы көбіне түрлі саланың өкілдерінен жасақталғанымен, олардың қоғамдық бақылау тәжірибесі мен сараптамалық әлеуеті біркелкі болмады. Яғни, мүшелердің бір бөлігі формалды түрде қатысып, кеңес жұмысына толыққанды араласа алмады.

Уақыт өте келе құрамды іріктеу талаптары күшейіп, ашықтық элементтері енгізілді. Соның нәтижесінде кеңеске кәсіби тәжірибесі бар, өз саласын жақсы білетін, қоғамда беделі қалыптасқан азаматтар келе бастады. Оның үстіне республикалық деңгейде қазіргі қоғамдық кеңес мүшелерінің жұмыс сапасын бағалау туралы ұсыныстар жиі айтылуда.

Бүгінде облыстық қоғамдық кеңестің 15 мүшесі бар. Арасында мемлекеттік қызметшілер жоқ, өңшең азаматтық қоғам өкілдері. Бірақ мемлекеттік атқару органдарында, өкілетті билік органдарында жұмыс тәжірибесі бар азаматтар. Бірқатар үкіметтік емес ұйым өкілдері, бизнес өкілдері бар. Жас ерекшелігі мен жыныстық құрамына да назар аударылған.

Белсенділік тұрғысынан да оң динамика бар. Кеңес мүшелері тұрақты түрде отырыстарға қатысып, жұмыс топтарына араласып, қоғамдық тыңдаулар мен мониторингтерге қатысуда. Әсіресе, әлеуметтік желілер мен бұқаралық ақпарат құралдары арқылы өз позициясын ашық білдіру тәжірибесі күшейіп келеді.

– Халықпен кері байланыс орнату қалай дамыды? Бүгінде тұрғындардың қатысу деңгейі қандай?

– Бастапқыда кері байланыс негізінен қоғамдық тыңдаулар мен жеке қабылдаулар арқылы жүзеге асса, бүгінде бұл процесс әлдеқайда ашық әрі қолжетімді бола түсті. Қоғамдық кеңес мүшелері әлеуметтік желілерді, мессенджерлерді, онлайн-қабылдау алаңдарын белсенді пайдаланып, тұрғындармен тікелей әрі жедел байланыс орнатуда. Сонымен қатар, өңірдегі өзекті мәселелер бойынша көшпелі отырыстар мен кездесулер ұйымдастырылып, ауылдық жерлердегі халықтың пікірін ескеру тәжірибесі күшейді.

Біз жыл сайын облысымыздың әр ауданында халықпен кездесу өткізіп, пікір алмасамыз. Аудандық қоғамдық кеңестердің, ауылдық жергілікті қоғамдастық мүшелерімен бірлескен отырыстар өткіземіз. Ол не үшін керек? Жергілікті деңгейде шешілмей отырған мәселелерді бірлесе шешу үшін қажет.

Қазіргі таңда тұрғындардың қатысу деңгейі де артты деуге негіз бар. Азаматтар тек мәселе көтеруші ретінде ғана емес, шешім қабылдау процесіне қатысушы ретінде де белсенділік танытуда. Қоғамдық тыңдауларға, талқылауларға, сауалнамаларға қатысушылар саны көбейіп, халықтың ұсыныстары нақты шешімдерге ықпал етіп жатқан жағдайлар жиілеп келеді.

– Кеңес жұмысының форматы мен тәсілдерінде қандай жаңашылдықтар енгізілді?

– Соңғы жылдары бірқатар маңызды жаңашылдықтар енгізіліп, оның қызметі икемді әрі нәтижеге бағытталған сипат ала бастады.

Біріншіден, отырыстардың форматы өзгерді. Бұрынғыдай тек ресми баяндамалармен шектелмей, бүгінде нақты мәселелерді талқылауға бағытталған интерактивті формат қалыптасты. Ашық пікірталас, сұрақ-жауап, сараптамалық талдау элементтері күшейді. Атқарушы орган өкілдерінің есептерін тыңдауға көп көңіл бөлінеді. Бұл кеңестің ұсыныстарының сапасын арттыруға ықпал етті.

Екіншіден, салалық жұмыс топтарының рөлі артты. Кеңес жанынан құрылған бағыттық топтар (әлеуметтік сала, экология, кәсіпкерлік және т.б.) нақты мәселелерді тереңірек зерделеп, алдын ала сараптама жүргізеді. Соның нәтижесінде кеңес отырыстарына пысықталған, дәлелді ұсыныстар шығарылады.

Үшіншіден, көшпелі отырыстар мен жергілікті жерлердегі кездесулер тәжірибесі енгізілді. Бұл әсіресе ауылдық аумақтардағы өзекті мәселелерді тікелей халықтың қатысуымен талқылауға мүмкіндік берді. Кеңес тек кабинет деңгейінде емес, нақты ортада жұмыс істей

бастады.

Төртіншіден, цифрландыру элементтері қосылды. Онлайн-кездесулер, тікелей эфирлер, әлеуметтік желілер арқылы талқылаулар ұйымдастырылып, кеңес жұмысының ашықтығы мен қолжетімділігі артты. Бұл тұрғындардың кеңес жұмысына қатысу мүмкіндігін кеңейтті.

Бесіншіден, қоғамдық бақылау тетіктері күшейтілді. Мониторингтік сапарлар, нысандарды аралау, мемлекеттік бағдарламалардың орындалуын қоғамдық тұрғыда бағалау тәжірибесі жолға қойылды. Кеңес ұсыным беруші органнан бөлек, қоғамдық бақылаушы рөлін де белсенді атқара бастады.

Сонымен қатар, сараптамалық тәсіл

сүйенеді және мемлекеттік органдар тарапынан ескерусіз қалмайды. Көп жағдайда қоғамдық кеңестің ұсынымдары шешім қабылдау кезінде ескеріліп, нақты өзгерістерге негіз болып жатады.

Әрине, барлық мәселені бірден шешіп жіберу мүмкін емес. Бірақ қоғамдық кеңестің басты күші — қоғам үнін жеткізуінде, азаматтардың сенімін қалыптастыруында және билік пен халық арасындағы байланысты нығайтуында деп ойлаймын.

– Қандай мәселелер әлі де өзекті? Кеңестің алдында тұрған негізгі міндеттер қандай?

– Бүгінде өңір үшін өзектілігін жоғалтпаған мәселелер аз емес. Ең алдымен халықты толғандыратын негізгі бағыттар — әлеуметтік сала, денсаулық сақтау сапасы, ауылдық жерлердегі инфрақұрылым, жол мәселесі, экология, жұмыспен қамту және жастардың өңірде тұрақтап қалуына жағдай жасау. Сонымен қатар, тұрғындар мен мемлекеттік органдар арасындағы кері байланысты күшейту де әлі маңызды міндеттердің бірі болып отыр.

Сондай-ақ, қоғамдық бақылау тетіктерін күшейту, азаматтардың шешім қабылдау процесіне қатысуын арттыру және мемлекеттік органдар жұмысының ашықтығын қамтамасыз ету — кеңестің басты басымдықтарының бірі.

Ең маңыздысы — халық сенімін сақтау. Қоғамдық кеңес азаматтардың үні естілетін, мәселесі ашық талқыланатын тиімді алаң болып қала беруі керек деп есептеймін.

– Алдағы уақытта қоғамдық кеңестердің рөлі қалай өзгеруі мүмкін? Қай бағытта дамуы тиіс?

– Енді даму беталысымыз қалай болады деген сұраққа Халық кеңесі жауап беріп отыр. Халық кеңесінің құрамына қоғамдық кеңестердің де өкілдері кіретіні мәлім. Сондықтан қоғамдық кеңестер өз функциясын атқара отырып, Халық кеңесіне тиісті ұсынымын, ұсынысын беретін қоғамдық құрылым болуы керек деп санаймын.

– 10 жылдық тәжірибеге сүйенсек, кеңес жұмысының басты жетістігі мен ең үлкен сабағы қандай?

– «Үкімет қайда қарап отыр?» дегеннен «Мен осы мәселені шешу үшін не істей аламын?» дегенге көшу — маңызды міндеттің бірі.

– Аяужан Тұрсынбекқызы, салиқалы сұхбатыңызға рахмет!

Сұхбаттасқан –
Айдос МЫРЗАХМЕТОВ

#АТА КӘСІП

«Ботагөз» шаруа қожалығы Зайсанда шұбат өндірісін дамытып отыр

✍ Дәурен АЛЛАБЕРГЕНҰЛЫ
📷 автордікі

Зайсан ауданының Айнабұлақ ауылдық округінде ұлттық кәсіпті жаңғыртып, түйе өсіру мен шұбат өндіруді табысты жолға қойған «Ботагөз» шаруа қожалығы бүгінде өңірге ғана емес, республика көлеміне танылып келеді. Бұл – атажұртқа қоныс аударған бір отбасының маңдай тері мен табанды еңбегінің жемісі.

Шаруашылықтың негізін қалаушылар – ерлі-зайыпты Манарбек Зәлзияұлы мен Әймен Айдарханқызы. Олар 2016 жылы Қытай Халық Республикасынан тарихи Отанына көшіп келгеннен кейін ата-бабадан қалған кәсіпті қайта жандандыруды мақсат еткен.

– Арғы беттегі Жеменей ауданында тұрғанда бес-алты жыл түйе ұстадық. Оған басты себеп – екінші қызымыз Тоғжанның денсаулығы болды, жиі талып қала беретін. Үлкендердің кеңесімен қызымызға шұбаттың пайдасы нақты тигенін өз көзімізбен көрдік. Сол себепті де, атажұртқа көшіп келген соң бұл кәсіпті әрі қарай жалғастыруды жөн санадық. Зайсанда түйе шаруашылығы жоқтың қасы еді. Сондықтан Алматы облысынан түйе әкеліп, осы істі бастадық. Қазір халықтың сұранысы өте жоғары. Күн сайын сауылған шұбаттың бәрі өтіп кетеді, – дейді отағасы Манарбек Зәлзияұлы.

Тұңғыш қыздарының атымен аталатын «Ботагөз» шаруа қожалығы 2017 жылы Алматы облысынан ботасымен қосқанда жиыны 18 бас түйе сатып әкеліп, жұмысын бастаған. Бүгінде шаруашылықтағы түйе саны елуге жуықтаған.

Бұрын ауылдық округтегі Қайнар ауылында тұрған отбасы 2025 жылы

«Омбы – Майқапшағай» халықаралық автодәлізінің бойында орналасқан, мемлекеттен бөлінген 3,5 гектар жерге қоныстанып, жаңа қора-жай мен өндірістік нысандардың құрылысын жүргізіп жатыр. Қазір осы жерде жыл он екі ай үздіксіз шұбат өндіріліп, тұтынушыларға ұсынылады.

Әймен Айдарханқызы ұлттық кәсіпті дамыту олардың отбасы үшін жай ғана табыс көзі емес, ұрпаққа қалатын мұра екенін айтады.

– Бұл – ата-бабамыздан келе жатқан кәсіп қой. Біз соны жаңғыртып, кейінгі ұрпаққа аманаттағымыз келеді. Оның үстіне түйе малы ыстыққа да, суыққа да төзімді, шөлге де шыдамды келеді. Көп күй талғамайды. Қыста жайылады, қажетті 50-60 рулон шөпті шаппалық жер болмағандықтан, сатып аламыз. Жаңа туған боталарға қажетті жем де алдын ала дайындалады. Зайсанда осы кәсіпті алғаш қолға алғандардың біріміз. Қазір халық шұбаттың қадірін, денсаулыққа пайдасын жақсы біледі. Таң ата келіп, тұрақты саумал ішетін адамдар да бар. Шұбатымыз күн сайын сатылып кетеді, – дейді ол.

Шаруашылық өнімдерін тұтыну бүгінде Зайсан ауданымен ғана шектелмейді. Өскемен, Семей, Талдықорған, Астана қалаларынан арнайы келіп алатындар көп. Тіпті, күре жолдың бойында орналасқандықтан, емдік мақсатта шұбат іздеп келетіндердің қатары жыл сайын артып келеді.

Қожалықта екі адам тұрақты еңбек етеді. Бірі түйе жаюға жауапты болса, екіншісі сауып, шұбат дайындауға көмектеседі. Оларға 350 мың теңгеден айлық төленуде.

Сонымен бірге отбасының балалары да ата-анасының кәсібіне қолғабыс жасап, өнімді сатуға, дайындауға белсене араласады. Үлкен қыздары Ботагөз жуырда тұрмысқа шықса, кіші қызы Тоғжан анасына болысады. Ал

атажұртта дүниеге келген үйдің кенжесі, осы шаруашылықтың мұрагері, жеті жасар Ырысжан ұлдары да түйе қайырып, әкесі мен анасына қолғабыс жасауға жарап қалған. Ол күзде екінші сыныпқа барады.

Шұбаттан бөлек, түйенің шудасы мен мамық жүні де толықтай іске жаратылады. Шудасын емдік мақсатта буын ауруларына пайдаланатындар болса, мамық жүні көрпе-жастық тігуге өткізіледі.

Манарбек Зәлзияұлының айтуынша, шаруашылықты кеңейтуге мүмкіндік мол. Алайда жеңілдетілген несие мен мемлекеттік қолдау қажет.

– Барлық құрылысты өз қаражатымызға салып жатырмыз. Егер төмен пайызбен несие берілсе, түйе санын көбейтіп, өндірісті ұлғайтар едік. Сонда шұбат бағасы да арзандайды. Қазір бір литрін екі мың теңгеден сатып отырмыз. Егер елу сауынды түйеге жетсек, халыққа мың жарым теңгеден ұсынуға мүмкіндік болар еді, – дейді ол.

Манарбек пен Әймен аудан көлеміндегі демеушілік шараларына да қатысып келеді. Мәселен, бұл отбасы бүкіл елді дүрліктірген коронавирус кезінде дәрігерлер киетін арнаулы киімдер алуға көмек қолын созып, шипалы шұбатпен қамтамасыз еткен.

Ерлі-зайыптылардың тағы бір арманы – шаруашылық жанынан шипалы шұбатпен емдеуге арналған сауықтыру орны – «Шұбатхана» ашу. Қазіргі құрылыс жұмыстары да осы жоспардың алғашқы қадамы.

– Ол үшін бізге медициналық туризм саласын дамытуға арналған нысан ретінде рұқсат алуымыз қажет екен. Бұл шаруаға да біраз уақыт, қаражат кететін көрінеді. Сол себепті де, ауылдағы үйімізді немесе осы бағып отырған түйелеріміздің өзін кепілге қойып, жеңілдетілген бағдарламамен несие алсақ па деген ойымыз бар. Құжаттарды реттеуге аудандық әкімдік тарапынан қолдау болады деп үміттенеміз, – дейді Әймен Айдарханқызы.

Бүгінде «Ботагөз» шаруа қожалығы – ата кәсіпті заман талабына сай дамытып, ұлттық сусын өндірісін өркендетіп отырған үлгілі отбасылық шаруашылықтардың бірі.

Атажұртқа көшіп келген қандастардың адал еңбегі мен туған жерге деген сүйіспеншілігі осындай нақты істерден көрінеді. Ойсыл қара түлігінің санын көбейтіп, ұлттық құндылықты кәсіпке айналдырып, аудан экономикасына серпін беріп отырған бұл отбасының еңбегі көпшілікке үлгі екені даусыз.

#АУЫЛҒА ЖОЛ

✍ Ержан КЕҢЕСҰЛЫ

Ауылдың әлеуеті ең алдымен білікті маманға тәуелді. Егіннің бітік шығуы, мал шаруашылығының өнімділігі, ветеринариялық қауіпсіздік пен заманауи техниканы тиімді қолдану – мұның бәрі кәсіби даярланған кадрлардың еңбегіне байланысты. Осы тұрғыдан алғанда, облысымызда ауыл шаруашылығы саласына қажетті мамандар даярлау жүйесі кезең-кезеңмен жетілдіріліп, жастарды ауылға тарту, кадр тапшылығын азайту бағытында нақты жұмыстар жүргізіліп келеді.

Өңірдегі кәсіби-техникалық білім беру жүйесінде 37 колледж жұмыс істейді. Соның сегізі ауыл шаруашылығы саласына мамандар даярлайды. Олар – Шығыс Қазақстан көпсалалы колледжі, Марқакөл ауылының мектеп-интернат-колледжі, Үлкен Нарын колледжі, Шемонаиха колледжі, Глубокое аграрлық колледжі, Зайсан технологиялық колледжі, Самар аграрлық-техникалық колледжі және Алтай ауданының ауыл шаруашылығы колледжі.

Аталған оқу орындарында орман шаруашылығы, агрономия, ауыл шаруашылығын механикаландыру, ветеринария секілді сұранысқа ие мамандар даярланады. Бұл бағыттар

Білікті маман – ауыл тірегі

ауыл шаруашылығы өндірісінің барлық негізгі салаларын қамтып, өңір экономикасының қажеттілігіне бейімделген.

– Қазіргі кезде ауыл шаруашылығы бағытында 1621 студент білім алуда. Оның 1365-і немесе 84,2 пайызы мемлекеттік тапсырыс аясында оқиды. Ал 2025-2026 оқу жылына осы сала бойынша 796 грант бөлінген. Бұл – мемлекет тарапынан аграрлық мамандықтарға көрсетіліп отырған қолдаудың нақты көрінісі, – дейді ауыл шаруашылығы басқармасы басшысының орынбасары Жаннат Көшерова.

Оның айтуынша, соңғы жылдары жұмыс берушілердің сұранысына сәйкес маман даярлауға басымдық беріліп келеді. 2022 жылдан бастап облыс колледждерінде кәсіпорындардың өтінімдері негізінде мақсатты даярлау жүйесі енгізілді. Оның нәтижесінде 2025-2026 оқу жылында 13 колледж бен 135 жұмыс берушінің қатысуымен 980 орынға келісім жасалды. Оның ішінде ауыл шаруашылығы бағытында төрт колледж өңірдегі 14 кәсіпорынмен 87 студенті мақсатты даярлау жөнінде шартқа отырған.

Мұндай әріптестік білім беру ұйымдары мен өндіріс арасындағы байланысты нығайтып

қана қоймай, түлектердің жұмысқа орналасуына да жол ашады. Ауыл шаруашылығы мамандықтарында оқитын студенттердің барлығы өндірістік тәжірибеден өту орындарымен толық қамтылған. Ең бастысы, тәжірибе аяқталғаннан кейін олардың тұрақты жұмысқа орналасуына мүмкіндік беріледі. Өткен жылы осы бағыттағы түлектердің жұмыспен қамтылу деңгейі 95 пайызға жетті.

– Кәсіпорындармен байланыс орнатудың тағы бір тиімді тетігі – дуальды оқыту жүйесі. 2025-2026 оқу жылында «Агрономия», «Ветеринария» және «Ауыл шаруашылығын механикаландыру» мамандықтары бойынша 454 студент өндіріс орындарымен ұштастырылған білім беру бағдарламасына тартылды. Олар өңірдегі «Күршім-вет», «Зайсан-вет», «Самар-вет», «Алтай» коммуналдық кәсіпорындарында, «ZooVita», «Фауна» ветеринариялық клиникаларында, сондай-ақ шаруа қожалықтары мен аграрлық кәсіпорындарда тәжірибеден өтеді, – дейді Жаннат Қызметқызы.

Ауылдағы кәсіби білімнің сапасын арттыруда материалдық-техникалық базаны жаңғыртуға да ерекше көңіл бөлінуде. «Жас маман» жобасы аясында Ұлан

ауданының Саратовка ауылындағы Шығыс Қазақстан көпсалалы колледжінде «Ауыл шаруашылығы» бағыты бойынша құзыреттілік орталығы ашылды. Ол халықаралық WorldSkills стандарттарына сай заманауи техникамен және оқу жабдықтарымен жарақтандырылған. Мұнда студенттер өндірісте қолданылатын жаңа технологияларды меңгеріп, кәсіби машықтарын шыңдайды.

Құзыреттілік орталығының базасында жыл сайын AgroSkills өңірлік кәсіби шеберлік чемпионаты ұйымдастырылады. Бұл байқау жастардың кәсіби деңгейін көтеріп қана қоймай, жұмыс берушілердің талантты студенттерді ерте кезеңнен танып, өз кәсіпорындарына тартуына мүмкіндік береді.

Бүгінде ауылға қажетті мамандарды даярлау тек диплом берумен шектелмейді. Білім беру ұйымдары кәсіпорындармен тығыз байланыс орнатып, өндірістік тәжірибені кеңейтіп, заманауи технологияларды оқу үдерісіне енгізіп келеді. Осындай жүйелі жұмыстардың нәтижесінде ауыл шаруашылығы саласының кадрлық әлеуеті нығайып, жас мамандардың туған өлкеде еңбек етуіне қолайлы жағдай қалыптасуда.

#ӨТКЕН КҮННЕН БЕЛГІ БАР...

Кітапбаевтың қарагері

Қарауыл өңірі үлкен думан, мерейлі мереке алқабына айналып кетті. Мұнда сәнді киінген үлкен-кіші сауықшылдар ғана мол емес, бұлшық еттері білеуленген палуандар, жерде жатқан теңгені шауып келе жатып ат үстінен іліп алып әкететін ептілер, небір атпал азаматтарды ат үстінен сыпырып түсіретін аударыспақ ойынының тегеурінділері, дүркірете топ жарған көкпаршылар осында. Әне, бір тұста қыз қуу да басталып кетті.

Тойға сыпайы қонақ болып отырмақ ойдағы шет елдік достарымыз қазақ халқының алуан түрлі ұлт ойындарын өзімізбен бірге қыза қызықтап, әрі-беріден соң «Тарт!», «Аударып таста!», «Бас қамшыны!» сияқты қыздырма сөздерді айқайлаған өзімізбен бірге қиқулап, қол соғып, көпшілікке араласып жөнелді.

Тағы бір сәтте:

– Енді, халайық, бәйгеге назар аударыңыздар! – деген тойағасының даусы және саңқ етті. Ол әуелі он үш шақырым жерден жорға жарысы болатының айтып, жарысқа қай облыстан, қай ауданнан ат қосылатынын хабарлады. Жорғаның жиын саны жиырма үш екен. Тойағасының: «Шығыс Қазақстан облысындағы Большенарым ауданының Ленин атындағы колхозының қара жорғасы» деген сөзі мені елең еттірді. Бошайдың қара жорғасы екен ғой!

Бұл колхоздың сәйгүліктері республикалық, облыстық жарыстарда сан жүлде алғанын естігенім бар-ды. Енді сол сәйгүліктерді әкелген Бошайды іздедім. Ол бәйгеге ат жараттырып жүрген жан ғана емес, ол – Қазақ ССР Жоғарғы Советінің депутаты, майдангер, Социалистік Еңбек Ері, ауылшаруашылық ғылымдарының кандидаты. Көсем атындағы колхозды көп жылдан бері ғылыми тұрғыдан басқарып, шаруашылық табысының молая беруіне айтулы үлес қосып келе жатқан коммунист, ұйымдастырушы.

Бөкеңді сыйлы қонақтар арасынан кездестіре алмадым. Жиынның ортасынан да көре алмадым. Сөйтсем, ол жиынның бәйге келер шетіндегі бір дөңесте бірнеше адаммен мәслихаттасып отыр екен. Сәлемдескеннен кейін:

– Бөке, сәйгүліктеріңіз бабында ма еді? – дедім.

Бошай ат қосып абыржып отырған жанға ұқсамайды. Әдеттегісінше сабырлы, байсалды.

– Қаске, – деді ол жымиып, – дәл қазір не деуге болады, болжау айту қиын ғой. Ақын ата тойына талай-талай сәйгүлік әкелінгені даусыз. Бізден басқаларда да небір жел жетпестер бар шығар. Әйтеуір, көңіліме медеу тұтып отырғаным бір-ақ нәрсе. Тойға шақыру алған соң осы ауданға телефон соғып, бәйге шабар жердің жайын сұрап едім, «жеріміз жұмсақ, топырақ» деді. Сонда

да, «сақтықта қорлық жоқ», әкелетін үш атымыздың үшеуін де жұқа жеңіл тағамен тағалаттырып едім, соным дұрыс болыпты. Өзіңіз көріп отырсыз, жер қиыршық қызыл тасты екен. Тағасыз ат екі-үш айналған соң-ақ табаны тиіп, ақсап шыға келеді, – деп Бошай төңірегіне көз тастап қойды.

– Аттарыңыз алда келсін! – деп тілек білдірдім.

– Қаске, тілеуіңіз түзу екен. Атымыз алда келер болса, бәйгені өзіңізге байлаймыз! – деді Бошай тағы жымиып, – көріп отырсыз ғой, аттарымыздың нөмірлерін есіңізде сақтаңыз. Жорғамыздың нөмірі жиырмасыншы, 20 шақырымға қосатын атымыздың нөмірі қырық, 30 шақырымға шабатынымыздікі – алпыс екінші.

Орныма қайтып келсем, ұзақ шеңберді бойлай жүйткіп жүрген жорғаларға көз тастап отырған Ғабаң (Ғабит Мүсірепов):

– Анау бір қарагердің аяқ тастасы ерекше екен. Түбі сол алда келер! – деп отыр екен.

Жорғаның үстіндегі баланың жауырынындағы ақ матадағы «20» цифрын көріп қалдым да:

1970 жылғы КСРО чемпионы, аламан бәйге шабандозы Ершок Саханов. Бұланқараға республикалық және облыстық бәйгелерде ешқандай ат тең келіп көрген жоқ.

1971 жылы Абай Құнанбайұлының 125 жылдығы мемлекеттік деңгейде кең көлемде мерекеленді. Осы айтулы оқиғаға арналған іс-шаралар қазақтың ұлттық мәдениетінің жарқын мерекесі ретінде көрініс тапты. Алдымен Алматыда республика басшысы Дінмұхамед Қонаев ашқан салтанатты жиыннан басталды.

Негізгі мерекелік және мәдени шаралар ақынның туған жерінде жалғасты. Мамыр айының 30 мен 31 күндері Семей облысындағы Қарауыл тауының баурайында ұлы Абайдың 125 жылдық тойы дүркіреп өтті. Оған бұрынғы Одақтас республикалардан, Мәскеу мен Ленинградтан, шетелден көптеген делегаттар келді.

Той Қарауылдағы орталық алаңда он мыңға жуық адам қатысқан салтанатпен ашылды. Ұйымдастырушылар мен қонақтардың ресми сөздерінен кейін үлкен мерекелік концерт болды. Сол күні Қарауыл аспанында қалықтаған Абайдың «Айттым сәлем Қаламқас» әні түннің бір уағына дейін толас таппай, жартастарды жаңғырықтырып, жалғасып жатты.

Ертеңінде Жаратушы өзі әдейі таудан бөліп, қашап қойғандай дала амфитеатры – Қарауыл төбенің бауырында ұлттық ойындар басталды. Алдымен, халық алдынан Мұхтар Әуезовтің «Абай жолы» романы бойынша театрландырылған шеру өтті.

Мерекенің ең есте қаларлық оқиғаларының бірі – республиканың түкпір-түкпірінен келген ең үздік бәйге аттары мен кіл жүйріктердің басын қосқан ат жарысы болды. Ұлы ақынның тойына әдебиет пен өнердің көптеген өкілдері қатысты. Сол кездегі қазақ әдебиеті қаламгерлерінің қалың шоғырын Мұхтар Әуезовтің үзегілес серігі Ғабит Мүсірепов бастап келді. Олардың қатарында даңқты партизан, жазушы Қасым Қайсенов те бар еді. Атақты жерлесіміздің осыдан 55 жыл бұрын сол күндер туралы республикалық басылымға жазған мақаласын назарларыңызға ұсынып отырмыз.

Редакциядан

– Ғаба, бұл көрші облыстағы Бошайдың атақты қарагер жорғасы көрінеді, – дедім.

– Ендеше, Кітапбаевты құттықтай бер, бәйге сонікі, – деді Ғабаң, сөніп қалған шылымын тұтатып отырып.

Ғабаңның айтқаны дәл келді. Қарагер жорға басқа аттардан оқ бойы озық қалпында көмбеден тайпалып өте шықты. Дүркірете соғылған қол Қарауыл өңірін кернеп кетті.

Бошайдың жорғасына бас жүлде – шымқай қызыл кілем жабылды.

Жорға жарысынан кейін тойағасы жиырма шақырым қашықтықтан болатын шабысқа 48 ат кеткенін хабарлады. Арнап жасалған ұзақ шеңберді айнала шабатын аттар бұл жолы да жұрттың көз алдында.

Екі айналымнан соң тағы бір қара төбел ат суырылып алға шықты. Жарыстан радио репортаж беретін журналистер көк «Волгамен» шеңбердің ішкі алаңында айналып жүрген-ді. Әлден уақытта олар:

– Бошай Кітапбаевтың қара төбеліне Қарауыл өңірінің сәйгүліктері тұрғай

біздің «Волгамыз» да ілесе алмайтын сияқты, – деп әзілдеп хабарлап жатты.

Бұл жолы да бас бәйгені Бошайдың қара төбелі алып кетті.

Енді 63 ат отыз шақырым қашықтық жарысына қосылды. Ұзақ шабысқа ең таңдаулы сәйгүліктердің жіберілгені белгілі болып тұр. Өйткені аттар бірнеше айналым бойы жұп жазбай, іркес-тіркес зымырады. «Ат үстіндегі балалардың бірі жазатайым құлар болса, тұяқ астында жаншылып қалар» деген ой келіп еді, өне бойым ысып-суып, терлеп кеттім. Ондайдың бетін ары қылсын деп іштей мың тілеп тұрмын.

Ең соңғы айналымда төрт-бес ат басқалардан қара үзіп шықты.

– Біздің аттар! Бірінші ат та, екінші ат та, үшінші ат та біздікі! – деп бағаналы төрт жігіт ту сыртымызда даурығып, желпіне қуанысып отыр.

Аттар көмбеге жақындап қалды. Бір мазалы күрең ат алда келеді.

– Мынау күреңнің денесі ауыр екен, осынша алысқа шауып тың келе жатқаны... – деп Ғабаң бір ырғалып қойды.

– Бас қамшыны!

– Жібер тізгінді, босат! – дегендей қиқу сөздер гулеп кетті. Дәл сол кезде бағанадан төртінші болып келе жатқан қарагер ат шымырлана серпіліп, алдындағы екі атты артқа тастап, күреңмен құйрық тістесті. Сол қалпы көмбеден де өтті.

Бұл қарагер ат та Бошайдың сәйгүлігі еді.

– Ал, Қасым, облысыңның сәйгүліктері басқаларға бәйге берер болмады. Бәйге – сендердікі. Барып Кітапбаевты барлығымыздың атымыздан құттықта, – деді Ғабаң жайлап сөйлеп.

Бошайды сол отырған орнынан тауып:

– Бөке, сіздерді Ғабаңның атынан, осы тойдағы жазушылар атынан құттықтаймын! Сәйгүліктеріңіз аузыменен құс салады дейтіндей ғажап екен. Осындай сәйгүліктеріңіз де, бас бәйге – жүлделеріңіз де көбейе берсін! – дедім.

– Көп-көп рахмет! Айтқаныңыз келсін! Ал әуелгі жорғаның жүлдесі – сіздікі, Қасе, – деп Бошай жадырай жымиды. – Үшінші жүйрігіміздің алда келмегеніне өкініп отырғаным жоқ. Абай ата ауылының аты келді. Мен соған қуандым!

Оның бұл сөзіне риза болған бір ақ сақалды қарт:

– Қарағым, пейілің кең, ниетің таза азамат екенсін, өркениң өсе берсін! Әр шаруашылық басшысы өзіңдей атқұмар болса еді, – деп бата берді.

– Әумин! – дестік біз.

Бұл – ұлыстың ұлы күніндегі ақ тілеу еді.

Қасым Қайсенов

Суретте: Бұланқара мен Құланқара атты жүйріктер
19 маусым, 1971 жыл. «Лениншіл Жас» газеті

#СҰХБАТ

Сүндеттеу – дәстүр ғана емес, денсаулық кепілі

Қазақ халқы үшін сүндеттеу – ғасырлар бойы жалғасып келе жатқан салт-дәстүрдің ажырамас бөлігі. Ер баланың азаматтыққа қадам басыының, мұсылмандықтың белгісі саналатын бұл рәсім бүгінде медициналық тұрғыдан да маңызын дәлелдеп отыр. Мамандардың айтуынша, дұрыс уақытта әрі білікті дәрігердің қолымен жасалған сүндеттеу көптеген урологиялық аурулардың алдын алуға көмектеседі.

Сонымен баланы неше жаста сүндеттеген дұрыс? Қандай балақайлар операцияны жеңіл көтереді? Балғындарды психологиялық тұрғыдан қалай дайындау керек? Осы және басқа да сауалдарымызға Шығыс Қазақстан облысы денсаулық сақтау басқармасының штаттан тыс бас балалар урологы, тәжірибелі хирург-уролог Рауан Жакупов (суретте) жауап берді.

– Рауан Нұржанұлы, алдымен сүндеттеудің не екеніне тоқтала кетсеңіз. Ерте-ректе мұсылмандықтың бір белгісі деп, діни мағына беруге тырыстық. Қазіргі таңда сүндеттеуді медицина тұрғысынан алып қарасаңыз да, діни жағынан қарасаңыз да денсаулыққа өте пайдалы екені айтылады. Дәрігер ретінде медициналық тұрғыдан қандай баға берер едіңіз?

– Негізі сүндет дегеніміз ол ұл балаларға жасалатын хирургиялық операция. Біріншіден, медициналық көрсеткіш бойынша, одан кейін көбінде мұсылман халықтарында баланың ер жетіп, азамат болғанын білдіретін амал деп қаралады. Сүндеттеу медицина тілінде циркумцизия (лат. circumcisio – дөңгелете кесу) деп аталады. Бұл – ер баланың жыныс мүшесінің ұшын жауып тұрған артық теріні (алдыңғы теріні немесе қабықшаны) хирургиялық жолмен алып тастау процедурасы. Денсаулыққа пайдалысы туралы айтсақ, үрпі терісінің астында жиналатын бөлінділер уақытында тазаланбаса, қабыну процесін туғызады. Бұл инфекцияның зәр шығару жолдарына таралуына, пиелонефрит, цистит сияқты аурулардың дамуына себеп болуы мүмкін. Сонымен қатар үрпі терісінің тарылуы (фимоз) зәр шығарудың қиындауына, қуық пен бүйрек жұмысының бұзылуына алып келеді. Осындай асқынулардың алдын алудың тиімді жолдарының бірі – сүндеттеу.

– Олай болса, сүндеттеудің ең қолайлы жасы қай уақыт?

– Медициналық тұрғыдан алғанда сүндеттеуді қай жаста жасау керектігіне қатысты қатаң медициналық шектеу жоқ. Егер баланың денсаулығында қарсы көрсетілім болмаса, операцияны кез келген уақытта жасауға болады. Бірақ қазақ халқының дәстүрінде

көбіне үш, бес немесе жеті жас таңдалады. Оның ішінде ата-аналардың басым бөлігі осы бес жасты таңдайды.

– Көпшілік арасында «сүндетке тек жазда отырғызу керек», «көктем мен күзде болмайды» деген пікір бар. Осымен келісесіз бе?

– Бұрынғы кезде көшпелі өмір салтына байланысты көктемде жайлауға, күзде қыстаққа қоныстанып жүрген бабаларымыз үшін жыл мезгілінің маңызы болған да шығар. Қазір бала жылы үйде болады, күтімі толық жасалады. Сондықтан жылдың кез келген мезгілінде сүндеттеуге болады.

– Рауан Нұржанұлы, облыс орталығында және аудандарда қандай медициналық мекемелерде сүндеттейді?

– Сұрағыңыз өте орынды. Өйткені кейбір ата-аналар көршісі жасатқан маманға, не болмаса әлеуметтік желіден көріп қалған әдемі жарнамаға сеніп, бара береді. Өкініштісі, ол жердегі маманның арнайы рұқсат бар ма, тәжірибесі қандай, оған назар аудармайды. Бізге көбіне дәл осындай жағдайлардан кейінгі асқынулар түседі. Бірінде жара іріңдеп кетеді, енді бірінде қан тоқтамайды. Мұндай жағдайда балаларды қайта емдеп, кейде ауруханаға жатқызуға тура келеді. Сүндетті тек арнайы лицензиясы бар медициналық мекемеде, тәжірибелі балалар хирургі немесе урологының жасауы маңызды. Өскемен қаласында облыстық балалар ауруханасының балалар хирургиясы немесе урологиясы бөлімшелерінде, сондай-ақ лицензиясы және арнайы маманы бар жеке емханаларда, аудандарда аудандық ауруханаларда жасайды.

– Сүндеттеуге ата-ана баланы арнайы дайындап әкелу керек пе?

– Балақайды алдымен міндетті түрде учаскелік дәрігер не балалар урологы қабылдап, өз кеңесін бергені жөн. Баланың анатомиялық ерекшеліктері ескеріледі. Кейбір балаларда артық май қабаты немесе басқа да ерекшеліктер болуы мүмкін. Сондықтан алдымен дәрігер қарап, операцияға рұқсат бергені дұрыс. Операция алдында маман айтқан зертханалық талдаулар да тапсырылады.

– Қазір медицина дамыған сәтте сүндеттеудің де неше түрлі заманауи әдістері шығып жатыр. Солар жайында кеңірек мағлұмат берсеңіз.

– Бүгінде сүндеттеудің бірнеше тәсілі қолданылады. Дәстүрлі хирургиялық әдіспен қатар лазерлік технология да кеңінен енгізіліп келеді. Лазермен жасалған операция кезінде қан аз кетеді, жара тезірек жазылады. Операция шамамен 20–25 минутқа созылады. Бала сол күні үйіне қайтады. Орташа есеппен жараның толық жазылуына бес-жеті күн жеткілікті. Ең бастысы, осы кезде қасында ересек адам болуы керек. Мүмкіндігінше, алғашқы күндері бала асыр салып ойнамай,

аздап шыдамдылық танытқаны абзал. Қазір сүндеттегеннен кейін киетін қорғаныш киімдері сатылады. Дегенмен соның өзінде жарақат алып қалу қаупі жоғары. Кейде кеше ғана сүндеттелген балақай велосипед тебемін деп, құлап, жарақаттанып қалғанда қайта бізге келген жағдайлар болды. Тағы бірде доп тиіп кеткен. Отадан кейін қандай күтім жасау керектігі туралы айтып, түсіндіреміз. Ауруханаға келмей-ақ, вацап желісімен не видеошақырту арқылы бақылап, кеңес береміз. Өзіміздің ауруханада жасалған оталардан асқынған жағдайлар болған емес.

– Жаз кезінде қала маңындағы бір елді мекенде үй жағдайында сүндеттеген оқиға жайында жазып едің. Мұндай оқиғалар жиі кездесе ме?

– Өкінішке орай, болып тұрады. Сіз айтқан мысалға келсек, үй жағдайында жасаған отадан кейін үш-төрт күн өткенде бір балақайдың жарасы жазылмай, іріңдеп, біздің ауруханаға жеткізілді. Енді бәрі сәтіммен болып, емделіп шықты балғын. Сонымен қатар қазір «вип сүндет» деген шығыпты. Алматы, Астана, Семейден келген мамандар үй-жай жалдап, ата-аналарды әлеуметтік желілер арқылы шақырып, ота жасайды. Сондағы ата-ананың қызығатыны – балаға мультфильм қойып, көңілін аулайды. Ал мамандардың тәжірибесі, біліктілігі маңызды болмай қалады. Олардың қанша баланы сүндеттегенін білмейміз, бірақ бірді-екілі бала бізге келіп, асқынудан емделіп шықты. Егер жарасы іріңдеп кетсе, ол өте қауіпті, дер кезінде көмек көрсетілмесе, тіпті өлімге әкеліп соғуы мүмкін, осыны ата-аналар ескерсе дейміз.

– Осы уақытқа дейін қан-

ша баланы сүндеттедіңіз?

– 2009 жылы қызметке келгелі бері он жеті жыл болыпты. Осы уақыт аралығында талай балғынды сүндеттедім, санамаппын. Алғаш келгенде меңгерушіміз алдымен әбден көздеріңді үйретіңдер, содан кейін қолдарыңды үйретіңдер деген кеңесін берген еді. Содан кейін ғана балаға жақындауға рұқсат еткен-ді. Ол кезде жас маманбыз, әрине, қорқыныш болды. Оның үстіне жергілікті анестезиямен жасаймыз, яғни, балаға ине саламыз. Әрине, бала инеден қорқып жылайды. Ол жыласа ана жақта ата-анасы олар қобалжып тұрады, осының бәрі жас маман үшін үлкен сынақ болғаны, психологиялық тұрғыдан да салмақ салғаны жасырын емес. Біздің буын осындай қиындықтарға мойымай, үлкен тәжірибеден өткенімізді мақтан тұтамын. Қазіргі жас мамандар наркозбен ұйықтата салады. Бала да, ата-анасы да тыныш, өздері де қобалжымайды, асықпай отасын жасайды. Жергілікті анестезиямен жасаңдар десе, одан қорқып тұрады.

– Сүндеттеуге әкелген балақайлар өздерін қалай ұстайды?

– Әртүрлі жағдайлар кездеседі. «Кеспейсің» деп жылайтын да, жаман сөздермен боқтайтын да балалар келеді. Бұл жерде ең маңыздысы – дұрыс психологиялық дайындық. Кейбір ата-аналар тентек болған баласын «тыңдама-саң ана жеріңді кескізіп тастаймын» деп қорқытады. Бұл дұрыс емес. Керісінше, «сен азамат боласың», «ер жеттің, енді сен мұсылман боласың» деп түсіндірсе, бала да қорықпай келеді. Бәрі – отбасындағы тәрбиеден. Жанұяда әкесінің беделі жоғары болса, ондай бала бірден көрініп тұрады, сенің сөзіңді де тыңдайды,

анасына да жалтақтамайды. Әсіресе, ауылдың қара домалақтарына риза боламын. Олар сөз түсінеді, кейбіреуі алдын ала келісіммен келеді. Отадан ояна сала «планшетім қайда» немесе «телефонымды бер» деп бірден саудаласа кетеді. Осындай балақайлар отаны да әлдеқайда сабырлы қабылдайды, жазылуы да тез.

– Сүндетке отырғызудың орташа бағасы 20–25 мың теңге екен. Көп балалалы отбасылар немесе тұрмысы төмен жанұялар үшін бұл біраз салмақ қой. Қайырымдылық шараларын жасайсыздар ма?

– 2016 жылы сол кездегі бас дәрігеріміз Рая Рахимованың бастамасымен Ораза айында тегін сүндеттеу акциясын өткіздік. Бұл қайырымдылық шарасына имамдар да қолдау көрсетіп, халыққа алдын ала хабар таратты. Акция екі кезеңмен ұйымдастырылды. Бірінші күні өзім 50 баланы, ал екінші кезеңде тағы 40 баланы сүндеттедім. Жалпы, он шақты балалар хирургы жұмылып жұмыс істедік. Бұл – менің кәсіби тәжірибемдегі ең ауқымды күндердің бірі болды. Жыл сайын жүздеген баланы сүндетке отырғызамын. Дегенмен, нақты санын есептеп жүрген жоқпын. Қабылдауға келетін ата-аналардың арасында «екі-үш баламыз бар, қолдау көрсетіңіздер, жеңілдік жасаңыздар» деп өтініш білдіретіндер аз емес. Біз қолдан келгенше көмектесуге тырысамыз. Кейде оларға портал арқылы жазылуға кеңес береміз. Бір үйден үш, бес, жеті жастағы үш ұлды бірдей сүндетке әкелетін жағдайлар болады. Мұндайда дәрігерлер балалардың жас ерекшелігін ескеріп, кейде кішісін кейінірек жасауға кеңес береді. Не болмаса бір баласына тегін жасап беруге тырысамыз.

– Ерекше есіңізде қалған оқиға болды ма?

– Бірде ота алдында бәрін түсіндіріп жатқанымда анасы үнсіз жылап отырды. «Жыламаңыз, ұлыңыз азамат болды, жігіт болып келеді» деп жұбаттым. Сонда анасы: «Мен оған емес, баласының азамат болғанын әкесі көре алмай кеткеніне жылап отырмын» деді. Осындай тағдырлы сәттер жүрекке әсер етпей қоймайды. Баланың көңілін аулау да маңызды. Кейбір ата-аналар ұлдарының батылдығын бағалап, сыйлық алып береді. Біз де олардың қорқынышын сейілтіп, көтермелеп отыруға тырысамыз. Анасына отаны тегін жасайтынымды айтып, сол ақшаға балаға сыйлық алыңыз дедім. Өйткені сүндеттеу – тек медициналық рәсім ғана емес, әр отбасының өміріндегі есте қаларлық ерекше күн.

– Рауан Нұржанұлы, мазмұнды сұхбатыңызға көп рахмет. Сіздің әңгімеңізден кейін ата-аналар сүндеттеу мәселесінде дұрыс таңдау жасайды деп сенеміз.

Сұхбаттасқан –
Айна ЕСКЕНҚЫЗЫ

#ДОДА

Төрткүл дүниенің шахматшыларын тоғыстырды: «Oskemen Open 2026» қалай өтті?

✍ Наргиз ЕРКІНБЕКОВА, Балауса ОРАЗАЛЫҚЫЗЫ
📷 Руслан АҚМАТАЛИЕВ

Шығыс Қазақстан облысының орталығы тоғыз күн бойы әлемдік шахматтың назарында болды. Өскеменде өткен «Oskemen Open 2026» халықаралық шахмат фестиваліне 16 елден келген 200-ге жуық спортшы қатысып, 900-ге жуық партия ойналды. Үшінші жыл қатарынан ұйымдастырылып отырған беделді турнир өңірдің ғана емес, Орталық Азиядағы маңызды шахмат жарыстарының біріне айналып келеді.

Биылғы фестиваль екі бағыт бойынша өтті. Негізгі Masters турнирінде рейтингі 2400 және одан жоғары шахматшылар бақ сынаса, Open жарысында рейтингі 2400-ге дейінгі спортшылар өнер көрсетті. Masters бәсекесіне 16 мемлекеттен 77 шахматшы қатысып, олардың қатарында 22 халықаралық гроссмейстер (GM), әйелдер арасындағы бір халықаралық гроссмейстер (WGM) және 29 халықаралық шебер (IM) болды. Ал Open турнирінде 122 шахматшы жеңіс үшін таласты.

Жарыстың ашылу салтанатында Шығыс Қазақстан облысының әкімі Нұрымбет Сақтағанов турнирдің өңір үшін маңызын атап өтіп, қатысушыларға сәттілік тіледі.

– Бұл турнир облысымызда үшінші рет өткізіліп отыр. Мемлекет басшысының тапсырмасына сәйкес өңірде бұқаралық спортты дамытуға ерекше көңіл бөлінуде. Бүгінде аймақта 1628 спорт нысаны жұмыс істейді. Тұрғындардың 45 пайызға жуығы спортпен тұрақты айналысады. Ал шахмат үйірмелеріне қатысушылар саны 10 мыңға жуықтады, – деді облыс әкімі.

«Oskemen Open 2026» жарысының жалпы жүлде қоры 50 миллион теңгені құрады. Masters турниріне бөлінген кепілді сыйақы қоры 45 миллион теңге болса, Open турнирінің жүлде қоры 5 миллион теңгені құрады.

Турнир Қазақстан шахмат федерациясының кубогы аясындағы жарыстардың бірі болды. Федерация вице-президенті Марат Есеновтің айтуынша, Өскемендегі дода шахматшылар үшін тек жүлде жолындағы бәсеке емес, сонымен қатар рейтингін көтеріп, халықаралық талаптарды орындауға мүмкіндік беретін маңызды алаң.

– Бұл – Қазақстан кубогының екінші кезеңі. Алғашқы кезең маусым айында Ақтөбеде өтті, үшінші кезең қазан айында Атырауда ұйымдастырылады. Мұнда спортшылар жүлде үшін ғана емес, халықаралық нормалар орындап, Қазақстан кубогының финалына жолдама алу үшін де бақ сынайды, – деді Марат Есенов.

Турнирге әлемдік деңгейдегі танымал шахматшылар да қатысты. Солардың бірі – Өзбекстан құрамасы сапында 2024 жылғы Дүниежүзілік

шахмат олимпиадасында жеңіске жеткен Жахонгир Вахидов. Халықаралық гроссмейстер Өскемендегі жарыстың деңгейін жоғары бағалады.

– Қазақстанда ойнағаныма әрдайым қуаныштымын. Өскеменге алғаш рет 2024 жылы келген едім. Сол кезде турнирдің ұйымдастырылуына тәнті болдым. Биыл жарыстың деңгейі одан әрі өскенін байқадым. Осындай мықты бәсекеде жақсы нәтиже көрсетуге тырысамын, – деді Жахонгир Вахидов.

Тоғыз турдан тұратын жарыс швейцариялық жүйе бойынша классикалық 90+30 уақыт бақылауымен өтті. Яғни, әр шахматшыға партия басталғанда 90 минут беріліп, әр жүріс сайын 30 секунд қосылып отырды.

Жарыс қорытындысы бойынша Masters турнирінде жүлделі үш орынды да ФИДЕ туы астында өнер көрсеткен спортшылар иеленді. Бірінші орын Андрей Есипенкоға бұйырып, ол 9 миллион теңге сыйақы алды. Екінші орынды

Полина Шувалова иеленіп, 7 миллион теңге жүлдеге ие болды. Үшінші орын Давид Паравянға бұйырып, оған 5 миллион теңге табысталды.

Open турнирінде қазақстандық шахматшылар үздік нәтиже көрсетті. Бірінші орынды Абдильхаир Абилямсур жетіп алып, 1 миллион 350 мың теңге сыйақыға ие болды. Екінші орын Арыстан Исанжоловқа бұйырып, ол 850 мың теңге алды. Ал Владислав Малыгин үшінші орынға жайғасып, 600 мың теңге жүлдеге ие болды.

Masters турнирінің жеңімпазы Андрей Есипенко жарыстың тартысты өткенін айтты.

– Жалпы турнир жоғары деңгейде ұйымдастырылды. Төрт партияны тең аяқтап, бес кездесуде жеңіске жеттім. Соңғы партия ерекше қиын болды. Оңай болмағанымен, өзімді жинап, жеңіске жете алдым, – деді ол.

Ал Open турнирінің жеңімпазы Әділхаир Әбілмансур да жарыс барысында оңай қарсыластар болмағанын атап өтті.

– Турнир өте тартысты өтті. Ең қиын сәт сегізінші турда болды. Бастапқы кезеңде қателік жіберіп алдым, бірақ қарсыласым оны пайдалана алмады. Кейін ойынды өз бақылауыма алып, жеңіске жеттім. Барлық кездесуді жеңіліссіз аяқтағанымға қуаныштымын, – деді ол.

«Oskemen Open 2026» фестивалінің ұйымдастырушылары жарыстың жыл сайын деңгейі өсіп келе жатқанын атап өтті. Қазақстан шахмат федерациясының облыстық филиалы атқарушы директоры Алекс Кудиновтің айтуынша, турнир халықаралық күнтізбедегі беделді жарыстардың біріне айналды.

– Биылғы жарысқа Қазақстан, Ресей, Үндістан, Қытай, Өзбекстан, Қырғызстан, Моңғолия және басқа да елдердің мықты шахматшылары қатысты. Бұл өңіріміз үшін маңызды жоба. Жас шахматшылар әлемдік деңгейдегі ойыншылармен бір тақтада отырып, тәжірибе жинақтауға мүмкіндік алды. Алдағы уақытта «Oskemen Open» ауқымын кеңейтіп, ірі халықаралық турнирлердің біріне айналады деп сенеміз, – деді Алекс Кудинов.

Айта кетейік, «Oskemen Open 2026» – ерлер мен әйелдер арасындағы классикалық шахматтан Қазақстан кубогының екінші кезеңі. Турнир нәтижесі бойынша алғашқы 20 орынға ие болған шахматшылар кубоктың жалпы есебіне ұпай жинады. Қазақстан кубогының үшінші кезеңі 12-20 қазан аралығында Атырауда жоспарланса, финалдық кезең желтоқсан айында Астанада ұйымдастырылады.

#ВОЛЕЙБОЛ

«BEREL» клубына жаңа бас бапкер тағайындалды

✍ Балауса ОРАЗАЛЫҚЫЗЫ
📷 ШҚО Спорт басқармасы

Шығыс Қазақстан облысының әйелдер волейбол клубы «BEREL» жаңа маусымға өзгеріспен кіріспек. Команда басшылығы ұжымның жаңа бас бапкері ретінде түркиялық тәжірибелі маман Халук Коркмазды таныстырды.

Халук Коркмаз – әйелдер волейболында халықаралық деңгейде танылған жаттықтырушылардың бірі. Ол Түркияның жетекші клубтарында еңбек етіп, ұлттық құрама жүйесінде мол тәжірибе жинаған. Сонымен қатар маман Түркия, Украина және Болгария құрамаларының жаттықтырушылар штабында қызмет атқарып, әртүрлі елдердің чемпионаттарында бас бапкер ретінде жұмыс істеген.

Түркиялық маманның кәсіби тәжірибесі мен заманауи жаттығу тәсілдері «BEREL» командасының дамуына жаңа серпін береді деп күтілуде. Клуб басшылығы жаңа бапкердің білімі мен шеберлігі ұжымның ойын сапасын арттырып, алдағы жарыстарда жоғары нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік беретініне сенім білдірді.

Соңғы жылдары «BEREL» Қазақстандағы әйелдер волейболының алдыңғы

қатарлы командаларының біріне айналды. Шығыс Қазақстандық ұжым ел чемпионатында екі мәрте күміс жүлдеге ие болып, Қазақстан Кубогында қола медаль жеңіп алған.

Енді команда жаңа бас бапкердің жетекшілігімен алдағы маусымға дайындықты бастап, бұдан да биік мақсаттарды бағындыруды көздеп отыр. Клуб жаңа маманмен бірге жеңісті жолды жалғастыруға ниетті.

#БӘРЕКЕЛДІ!

Семсерлесушілер әлем шыңын бағындырды

✍ Балауса ОРАЗАЛЫҚЫЗЫ
📷 ШҚО Спорт басқармасы

Қазақстан ерлер құрамасы семсерлесуден әлем чемпионатында тарихи жетістікке қол жеткізді. Гонконгте өткен дүбірлі додада ел спортшылары алғаш рет алтын медаль жеңіп алып, әлем чемпионы атанды.

Ұлттық құрама сапында ел намысын қорғаған спортшылар арасында Шығыс Қазақстан облысының өкілдері Руслан Құрбанов, Вадим Шарлаимов, Кирилл Проходов және Ақтөбе облысының спортшысы Ерлік Сертай болды. Қазақстандық семсерлесушілер жарыс барысында әлемнің 46 мықты құрамымен бәсекеге түсіп, қарсыластарының барлығынан басым түсті.

Команда турнир жолын 1/16 кезеңнен бастап, Финляндия құрамасын 45:39 есебімен жеңді. Одан кейін Өзбекстан спортшыларын 28:27 есебімен ұтып, ширек финалда Дания командасынан 45:36 есебімен басым түсті. Жартылай финалда қазақстандықтар Египет құрамасын 41:32 нәтижесімен жеңіп, шешуші кездесуге жолдама алды.

Финалда Қазақстан құрамасы Украина спортшыларымен кездесіп, тарысты өткен бәсекеде 45:40 есебімен

жеңіске жетті. Осылайша, ұлттық құрама тарихында алғаш рет әлем чемпионатының алтын жүлдесіне ие болды.

Бұл жеңісте спортшылармен бірге бапкерлер штабында да еңбегі зор. Команданы Мергүл Әбиева, Сергей Шабалин, Ксения Вендерских және Алексей Пеньков дайындады.

Айта кетейік, қазақстандық семсерлесушілер бұған дейін 2025 жылы әлем чемпионатында қола медаль иеленген еді. Ал биылғы алтын жүлде – отандық семсерлесу тарихындағы жаңа белес.

#КӘСІПКЕРЛІК ҚЫЗМЕТ

Мобильді аударымдарды қолданбаған жөн

Дәурен АЛЛАБЕРГЕНҰЛЫ

Өңірлік Кәсіпкерлер палатасы мен облыстық Мемлекеттік кірістер департаменті бірлесіп жүзеге асырып жатқан «Бизнес және салықтар» жобасы аясында кезекті тікелей эфир өткізіліп, күн тәртібі кәсіпкерлер мен жеке тұлғалар арасында жиі талқыланатын тақырыптардың бірі – мобильді аударымдарға арналды.

Тікелей эфир барысында Мемлекеттік кірістер департаментінің түсіндіру жұмыстары басқармасының басшысы Гүлмира Сабралимова мен қоғам белсендісі, блогер Елена Березинская-Абилова мобильді аударымдарға қатысты қолданыстағы талаптарды түсіндіріп, қандай жағдайда мұндай төлемдер салық органдарының бақылауына түсетінін баяндады.

Мамандардың айтуынша, бүгінгі күні кейбір шағын дүкендер мен сауда орындарында сатып алушыларға тауар ақысын қарапайым телефон нөміріне аудару арқылы төлеу ұсынылады. Алайда, мұндай тәсіл кәсіпкерлік қызметті жүргізудің заңды талаптарына сәйкес келмейді.

– Көпшілік мұндай төлем түрін ыңғайлы әрі қауіпсіз деп қабылдайды. Бірақ кәсіпкерлік қызмет міндетті түрде ағымдағы шоттар арқылы жүргізіліп, бақылау-кассалық машинаны қолданумен рәсімделуі тиіс. Ал мобильді аударымдар тек жеке тұлғалар арасындағы жеке есеп айырысуларға арналған, – деді Гүлмира Сабралимова.

Эфир барысында биылдан бастап екінші деңгейлі банктер жеке тұлғалардың мобильді аударымдары туралы мәліметтерді белгілі бір талаптар орындалған жағдайда салық органдарына жолдайтыны айтылды. Бақылау екі шарт қатар орындалғанда жүзеге асырылады – біріншіден, қатарынан үш ай ішінде адам 100 немесе одан да көп әртүрлі тұлғадан ақша аударымын алуы қажет. Екіншіден, осы кезеңдегі түсімдердің жалпы көлемі 1 миллион 20 мың теңгеден асуы тиіс.

Егер аударылған қаражат тауар сатудан, қызмет көрсетуден немесе табыс әкелетін басқа да қызметтен түскен болса, азамат жеке кәсіпкер ретінде тіркеліп, қолайлы салық режимін таңдауы қажет. Бұл кейіннен бақылаушы органдар тарапынан туындауы мүмкін сұрақтардың алдын алады.

Ал дәл осындай жағдай қайта анықталған кезде, салық органы ескерту емес, ресми хабарлама жолдайды. Бұл жағдайда азамат түсініктеме беріп, тиісті құжаттарды ұсынуға міндетті болады.

Тікелей эфирде жеке кәсіпкерлердің жауапкершілігіне де ерекше назар аударылды. Егер кәсіпкер тауарлар мен қызметтер үшін төлемді жеке тұлғаның есепшотына қабылдап, мониторинг талаптарына іліксе, салық органдары қосымша түсініктемелер сұратуға құқылы.

Кездесуге қатысушылар мемлекет салық заңнамасын үнемі жетілдіріп отырғанын атап өтті. Жаңа Салық кодексінің күшіне енуімен көптеген салық режимдері жеңілдетіліп, адал кәсіпкерлер үшін әкімшілік жүктеме азайған.

Мамандардың айтуынша, қазіргі жағдайда бизнесті ашық әрі заң аясында жүргізу әлдеқайда тиімді. Бұл кәсіпкерлерге тәуекелдерден сақтанып, бизнесті дамытуға, жаңа клиенттер тартуға және өз ісін кеңейтуге мүмкіндік береді.

Тікелей эфир қорытындысында кәсіпкерлерге барлық төлемдерді заң талаптарына сәйкес рәсімдеп, мобильді аударымдарды кәсіпкерлік қызметте пайдаланудан бас тарту ұсынылды.

Сатушы арзандатылған тауардың ақауы туралы ескертуге міндетті

Ержан ӘБІШ

Дүкендердегі жеңілдікпен сатылатын тауарлар көпшіліктің қызығушылығын тудырады. Олар сөреде тұрған тұрмыстық техника, сәннен шыққан киім-кешек немесе сыртында аздаған сызаты бар телефон болуы мүмкін. Мұндай тауарлар сатып алушының шығынын азайтуға мүмкіндік береді. Алайда кейде арзандатылған өнімнің жасырын ақауы болып, ол туралы сатушы алдын ала ескертпейтін жағдайлар кездеседі.

Тұтынушылардың құқықтарын қорғау туралы заңға сәйкес егер тауар белгілі бір кемшілігіне байланысты арзандатылып сатылса, сатушы сатып алушыға сол ақау туралы толық әрі шынайы ақпарат беруге міндетті. Яғни, тұтынушы сатып алу туралы шешім қабылдамас бұрын тауардың қандай себеппен арзандатылғанын нақты білуі қажет.

Облыстық тұтынушылар құқығын қорғау департаменті мамандарының айтуынша, мұндай ақпарат баға жапсырмасында, тауардың сипаттамасында көрсетілуі немесе сатушы тарапынан ауызша түсіндірілуі керек. Ең бастысы, сатып алушы ақау туралы анық әрі түсі-

нікті мәлімет алуға тиіс.

Егер сатушы тауардағы белгілі бір кемшілік жөнінде алдын ала ескерткен болса, кейін тұтынушы дәл сол ақауды негізге алып, тауарды қайтаруды немесе ауыстыруды талап ете алмайды.

– Ал сатып алғаннан кейін сатушы хабарламаған басқа ақау анықталса, тұтынушы заңмен қорғалады. Мұндай жағдайда ол кемшілікті тегін жоюды, тауардың бағасын төмендетуді, өнімді сапалысына ауыстыруды немесе төленген ақшаны толық қайтаруды талап ету-

ге құқылы. Қандай талап қойылатыны анықталған кемшіліктің сипатына байланысты шешіледі, – дейді мамандар.

Заңгерлердің айтуынша, жеңілдікпен сатылған тауар сатып алушының құқықтарын шектемейді. Арзандату тек бағаның төмендегенін білдіреді. Ал сатушы өзіне белгілі барлық кемшіліктерді алдын ала ашық айтуға міндетті. Егер бұл талап орындалмаса, тұтынушы өз құқығын заң аясында қорғауға толық негіз бар.

Смартфонды жөндеуге берерде нені ескерген дұрыс?

Ержан ӘБІШ

Бүгінде өмірді смартфонсыз елестету қиын. Ол – байланыс құралы ғана емес, банк қосымшалары, мемлекеттік қызметтер, жұмыс құжаттары, жеке фотосуреттер мен маңызды мәліметтер сақталатын әмбебап құрылғы. Сондықтан телефонның істен шығуы адамға қолайсыздық туғызып, күнделікті тіршіліктің тұтас ырғағын бұзады.

Осындай кезде көпшілік сервис орталықтарының көмегіне жүгінеді. Алайда жөндеу жұмыстары сапасыз орындалып, құрылғы бұрынғысынан да нашар күйге түскен жағдайлар аз емес. Кейде телефонның корпусында жаңа сызаттар пайда болады, кейде бұрын болмаған ақаулар шығады. Мұндайда тұтынушы өз құқығын қалай қорғай алады?

Облыстық тұтынушылар құқығын қорғау департаменті мамандарының айтуынша, ең алдымен, смартфонды жөндеуге тапсырған кезде қабылдау-тапсыру актісінің рәсімделуіне ерекше назар аударған жөн. Бұл – кейін туындауы мүмкін даулардағы негізгі дәлелдің бірі.

Құжатта құрылғының нақты моделі, түсі, IMEI-коды немесе сериялық нөмірі көрсетілуге тиіс. Бұл телефонның немесе оның бөлшектерінің ауыстырылып кету қаупін болдырмайды.

Сонымен қатар құрылғының сырты күйі толық сипатталуы қажет. Кейбір сервис орталықтары «қолданыста болған», «ұсақ сызаттары бар» деген жалпылама тіркестерді қолданады. Бұл кейін түрлі түсінбеушілікке себеп болуы мүмкін. Егер телефонда ешқандай зақым болмаса, оның құжатта нақты жазылғаны дұрыс. Ал жарықшақ, сызат немесе сынық болса, олардың орналасқан жері жеке-жеке көрсетілуі қажет.

– Жөндеуге өткізу себебі де анық

жазылуы керек. Мәселен, «телефон қуатталмайды», «дисплей сынған», «сенсор толық жұмыс істемейді» деген сияқты нақты сипаттама кейін дау туындаған жағдайда маңызды рөл атқарады. Сондай-ақ жөндеу құны мен жұмыстың аяқталу мерзімі де құжатта көрсетілуге тиіс, – дейді мамандар.

Телефонды сервиске тапсырмасын бұрын оның қазіргі күйін фотоға немесе бейнежазбаға түсіріп алу да артықтық етпейді екен. Құрылғыны барлық жағынан түсіріп, корпусын, экранын, камерасын және жұмыс істеп тұрғанын видеоға жазып қойған дұрыс. Бұл кейін жаңа ақаулардың қай кезде пайда болғанын дәлелдеуге мүмкіндік береді.

Жөндеу аяқталған соң да асығыс шешім қабылдамаған жөн. Ең әуелі құрылғыны мұқият қарап шығып, барлық функциясының дұрыс жұмыс істейтініне көз жеткізу қажет. Осы тексеру аяқталғаннан кейін ғана орындалған жұмыстар актісіне қол қойған дұрыс.

Егер телефонда бұрын болмаған ақау анықталса немесе жөндеу сапасыз орындалғаны байқалса, тұтынушы заңмен қорғалады.

– Тұтынушылардың құқықтарын қорғау туралы заңға сәйкес қызмет

көрсетуден кемшілік анықталған жағдайда азамат сервис орталығынан ақауды тегін жоюды, қызмет құнын төмендетуді, жұмысты қайта орындауды немесе басқа ұйымда жөндеу жүргізуге кеткен шығынды өтеуді талап етуге құқылы. Ал сервис орталығы өз кінәсін мойындаудан бас тартса, тұтынушы ресми жазбаша шағым-талап жолдауы қажет. Онда орын алған жағдайды нақты баяндап, өз талабын көрсету маңызды. Заң бойынша орындаушы мұндай талапқа он күнтізбелік күн ішінде жазбаша жауап беруге немесе мәселені шешуге міндетті. Егер осы мерзімде талап орындалмаса, тұтынушыға уәкілетті мемлекеттік органға немесе сотқа жүгініп, өз құқығын қорғауына болады, – деп түсіндіреді облыстық тұтынушылар құқығын қорғау департаментінің өкілдері.

Мамандардың айтуынша, мұндай даулардың басым бөлігінде мәселе құқықтың жоқтығынан емес, дәлелдің жеткіліксіздігінен туындайды. Сондықтан смартфонды жөндеуге тапсырған-да барлық құжатты мұқият рәсімдеп, құрылғының бастапқы күйін тіркеп қою – кейін өз мүддеңізді қорғаудың ең сенімді жолы.

#ЗЕЙНЕТАҚЫ

БЖЗҚ жинақтарын мұраға рәсімдеу тәртібі түсіндірілді

 Дәурен АЛЛАБЕРГЕНҰЛЫ

Қазақстандықтар Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорындағы (БЖЗҚ) зейнетақы жинақтарын мұраға қалдыра алады. Сондықтан қор мамандары азаматтарды зейнетақы төлемдерін уақытылы рәсімдеуге және жинақтардың тағдырына бейжай қарамауға шақырады.

БЖЗҚ мәліметінше, 2026 жылғы 1 мамырдағы жағдай бойынша зейнеткерлік жасқа жеткен 279 мыңнан астам азаматтың талап етілмеген зейнетақы жинақтары шамамен 45 миллиард теңгені құрап отыр. Оның ішінде 155 мыңнан астам адам өмірден өтіп кеткен. Бұл азаматтардың жинақтарын заңды мұрагерлері талап ете алады.

Зейнетақы жинақтары салымшының жеке зейнетақы шотында сақталып, иесі немесе оның мұрагерлері өтініш бергенге дейін инвестициялануын жалғастыра береді. Егер азамат өмірден өтсе, оның жинақтары Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес мұрагерлік мүлік ретінде рәсімделеді.

Сонымен қатар қайтыс болған салымшының отбасы мүшелеріне жерлеу рәсімін ұйымдастыру үшін біржолғы төлем де қарастырылған. Бұл төлем мөлшері тиісті қаржы жылына белгіленген 94 айлық есептік көрсеткіштен аспайды және қайтыс болған адамның шотындағы қаражат көлемі шегінде төленеді.

– Зейнетақы және нысаналы жинақтар Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен мұраға қалдырылады. Жинағы бар адам қайтыс болғаннан кейін алты ай ішінде оның мұрагерлері мұрагерлік құқықты рәсімдеу үшін нотариусқа жүгінуі қажет. Егер бұл мерзім өтіп кетсе, мұрагерлік құқық-

ты қалпына келтіру үшін сотқа жүгінуге тура келеді, – дейді «БЖЗҚ» АҚ Шығыс Қазақстан облыстық филиалының бөлім басшысы Мадина Зарлыққызы.

Маманның айтуынша, мұрагерлер алдымен нотариус арқылы мұрагерлік істі ашып, мұраға құқық туралы куәлік алуы тиіс. Осы құжат негізінде БЖЗҚ-ға өтініш беріліп, жинақтарды алу рәсімі жүргізіледі.

БЖЗҚ өкілдері азаматтарға зейнетақы жинақтарына қатысты құжаттарды реттеп, жақындарына мұрагерлік рәсімдеу тәртібі туралы алдын ала ақпарат беруді ұсынады. Бұл болашақта мұрагерлердің құқықтарын қорғап, жинақтарды уақытылы рәсімдеуге мүмкіндік береді.

Зейнетақы төлемдерін алу үшін қажетті құжаттардың толық тізімі мен өтініш беру тәртібі БЖЗҚ-ның ресми сайтындағы «Қызметтер – Зейнетақы төлемдері» бөлімінде жарияланған.

ӘКІМШІЛІК АЙЫППҰЛДАР БОЙЫНША РАҚЫМШЫЛЫҚ

Шығыс Қазақстан облысы бойынша мемлекеттік кірістер департаменті келесіні хабарлайды.

– жеке сот орындаушыларына;
– адвокаттарға;
– заң кеңесшілеріне.
Заңның күші:
– соттар салған әкімшілік жазаларға;

«Қазақстан Республикасының жаңа Конституциясының қабылдануына байланысты рақымшылық жасау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 8-бабында көзделген әкімшілік құқық бұзушылықтардың жекелеген санаттарына қолданылмайды.

Шығыс Қазақстан облысында Заңды іске асыру нәтижелері:

61 әкімшілік іс бойынша әкімшілік жазаларды орындау тоқтатылды; оның ішінде:

- жеке тұлғаларға қатысты – 16 әкімшілік іс;
- жеке кәсіпкерлерге қатысты – 45 әкімшілік іс.

1

ҚАНДАЙ АЙЫППҰЛДАР РАҚЫМШЫЛЫҚҚА ЖАТАДЫ?

Уәкілетті органдардың құзыретіне жататын, Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 685–735–1-баптарында көзделген әкімшілік құқық бұзушылықтар бойынша салынған әкімшілік айыппұлдар.

2

АЙЫППҰЛДАН КІМДЕР БОСАТЫЛАДЫ?

Қазақстан Республикасының азаматтары болып табылатын жеке тұлғалар

Жеке кәсіпкерлер

Жекеше нотариустар

Жеке сот орындаушылары

Адвокаттар

Заң консультанттары

3

РАҚЫМШЫЛЫҚ КІМДЕРГЕ ҚОЛДАНЫЛМАЙДЫ?

Соттар салған әкімшілік жазаларға.

Заңның 8-бабында көзделген әкімшілік құқық бұзушылықтарға.

4

ШҚО БОЙЫНША МКД-ДЕ ЗАНДЫ ІСКЕ АСЫРУ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ

61

әкімшілік іс бойынша әкімшілік жазаларды орындау тоқтатылды

Жеке тұлғаларға қатысты

16 ic

Жеке кәсіпкерлерге қатысты

45 ic

ХАБАРЛАНДЫРУ

«ASIA UNITED RESOURCES GROUP CORPORATION LTD» ЖК Шығыс Қазақстан облысы Ұлан ауданындағы Белогорское сирек кездесетін кен орнының тау-кен жұмыстары жоспарына Көзделіп отырған қызметтің ықтимал әсерлері туралы есеп бойынша ашық жиналыс нысанында қоғамдық тыңдаулар өтетіні туралы хабарлайды.

Қоғамдық тыңдаулар **11.09.2026 жылы 11:00-де**, мына мекенжай бойынша: Шығыс Қазақстан облысы, Ұлан ауданы, Белогор к.ә., Белогор кенті, Почтовая көшесі 14.

Төтенше жағдай немесе шектеу шаралары енгізілген жағдайда қоғамдық тыңдаулар ZOOM платформасы бойынша бейне конференция форматында өтеді:

Өткізілетін қоғамдық тыңдаулардың белсенді сілтемесі: <https://us06web.zoom.us/j/9349720393?pwd=bXN0YVkwMDpyQkQxbFdvMnI1a0lmdz09>

Конференция идентификаторы: 934 972 0393.

Қолжеткізу коды: 4rtj3

Көзделіп отырған қызметтің бастамашысы: «ASIA UNITED RESOURCES GROUP CORPORATION LTD» ЖК, БСН: 240840900143, Мекенжайы. ҚР, Есіл ауданы, Түркістан көшесі, 34Б үйі, 20-кеңсе, Ұялы тел.87773177502.

Әсер ету аймағы: ҚР, Шығыс Қазақстан облысы, Ұлан ауданы.

Кен орны орталығының географиялық координаттары: Учаскенің координаттары: 1 Нүкте СЕ 490 28' 31,84" ШБ 830 7' 40,98", 2 Нүкте СЕ 490 28' 41,45" ШБ 830 8' 27,29", 3 Нүкте СЕ 490 27' 24,85" ШБ 830 9' 00", 4 Нүкте СШ 490 27' 18,44" ШБ 830 8' 43,78", 5 Нүкте СЕ 490 27' 15,16" ШБ 830 8' 29,8", 6 Нүкте СЕ 490 27' 32,41" ШБ 830 8' 26,3", 7 Нүкте СЕ 490 27' 45,2" ШБ 830 8' 21,78", 8 Нүкте СЕ 490 27' 42,71" ШБ 830 8' 15,23", 9 Нүкте СЕ 490 28' 00" ШБ 830 8' 00".

Жобалық құжаттаманы әзірлеуші: «ЕСО projectofcity» ЖШС, БСН 150640014249, Павлодар қаласы, Гагарин к-сі 76/61, тел: 87773177502. Эл.мекенжай: sema-200992@mail.ru

Жобалық құжаттама пакетімен Қоршаған орта мен табиғи ресурстардың жай-күйі туралы Ұлттық деректер банкі сайтында <https://ndbecology.gov.kz>, сондай-ақ ЖАО сайтының «Қоғамдық тыңдаулар» бөлімінде тағысуға болады, <https://www.gov.kz/memleket/entities/vkotabigat?lang=ru..d.babakanova@akimvko.gov.kz>

Барлық ескертулер және/немесе ұсыныстар қоғамдық тыңдауларды өткізу күніне дейін 3 жұмыс күнінен кешіктірілмей Қоршаған орта мен табиғи ресурстардың жай-күйі туралы Ұлттық деректер банкі сайтында <https://ndbecology.gov.kz> қабылданады.

Қосымша ақпаратты электрондық мекенжай бойынша алуға болады: sema-200992@mail.ru

ХАБАРЛАНДЫРУ

2026 жылғы 7 мамырда «ШығысБалық» ЖШС ұжымы Шульбинск су қоймасының №3 учаскесінде «Таза су қоймалары» акциясын өткізді. Акция барысында 4000 кг тұрмыстық қалдық пен суда қалқып жүрген ағаш қалдықтары жиналып, көмілді.

2026 жылғы 8 мамырда «ШығысБалық» ЖШС ұжымы Шульбинск су қоймасының №2 учаскесінде «Таза су қоймалары» акциясын өткізді. 3000 кг тұрмыстық қалдық пен суда қалқып жүрген ағаш қалдықтары жиналып, көмілді.

2026 жылғы 10 мамырда «ШығысБалық» ЖШС ұжымы Шульбинск су қоймасының №8 учаскесінде «Таза су қоймалары» акциясын өткізді. 3000 кг тұрмыстық қалдық пен суда қалқып жүрген ағаш қалдықтары жиналып, көмілді.

«ШығысБалық» ЖШС директоры О.Н. Шапкин

ТИІМДІ АКЦИЯДАН ҚАПЫ ҚАЛМАҢЫЗ!

«DIDAR» газетіне хабарландыру беру арқылы сіз бір уақытта бірнеше жарнама алаңына ие боласыз:

- altainews.kz сайтында жариялау;
- Компанияның Instagram, TikTok және Telegram-дағы ресми аккаунттарына орналастыру;
- Интернет-радио эфирінде хабарлау.

Хабарландыруыңыз газетте де, әлеуметтік желілерде де жарияланады, радиодан да беріледі. Бір хабарландыру – барынша кең аудитория!

ХАБАРЛАНДЫРУ

Қазақстан Республикасы Көлік министрлігі Теміржол және су көлігі комитеті «Қазақстан су жолдары» республикалық мемлекеттік қазыналық кәсіпорнының Жоғарғы Ертіс филиалы барлық кеме жүргізушілеріне, кеме иелеріне және басқа да мүдделі тұлғаларға Ертіс өзенінің ішкі су жолдары учаскесінде: «Шығыс Қазақстан облысының жолаушылар көлігі және автомобиль жолдары басқармасы» ММ иесі болып табылатын Құйған кемежайы – Бұқтырма СЭС, 175 км автомобиль көпірі ауданында кеме иелері көпір маңы навигациялық белгілерін қоймаған, сол арқылы кеме қатынасының қауіпсіздігі қамтамасыз етілмегендігі туралы хабарлайды («Ішкі су көлігі туралы» 2004 жылғы 06 шілдедегі №574 заңның 14 бабының 2 тармағының талаптары орындалмаған).

ТҮЗЕТУ

Шығыс Қазақстан облыстық «DIDAR» газетінің 2026 жылғы 23 шілдедегі №30 санындағы жарнама бетінде жарияланған хабарландыру атауы техникалық қателіктерге байланысты «Қоғамдық тыңдау» деп қате жарияланып кеткен. Оқырмандардан кешірім сұрай отырып, «Жария тыңдау» деп оқылуын сұраймыз.

Ары қарай мәтін төмендегідей оқылады: «Облыс депутаттары мен тұрғындарының назарына!

2026 жылғы 17 тамызда сағат 11:00-де облыс әкімдігі ғимаратында (М. Горький көшесі, 40, 108-зал) Шығыс Қазақстан облыстық мәслихаты тұрақты комиссиясының жария тыңдауы өтеді.

Қаралатын мәселе:

«ALTAI-NEWS медиа-орталығы» ЖШС жарғылық капиталындағы мемлекеттің басым үлесін (51%) сату арқылы жекешелендіру.

Жария тыңдау офлайн форматта ұйымдастырылады.

МҰРАГЕРЛЕР ІЗДЕЛУДЕ

■ ШҚО, Өскемен қаласы, Әл-Фараби даңғылы, 46-үй, 172 пәтер мекенжайында тұрған **Тыштыбаев Болат Касымжомартович** (туған жылы 28.01.1960) 10.06.2026 жылы қайтыс болғаннан кейін мұра ашылды. Мұрагерлер мен мүдделі тұлғалар хабарландыру жарияланған күннен бастап 1 ай ішінде нотариус А.М.Шакеноваға ШҚО, Өскемен қаласы, Қаныш Сәтпаев даңғылы, 4 мекенжайы бойынша жүгінуі тиіс. Тел: 8-777-155-56-58.

■ Бикенева Сабир Абылкаировна (туған жылы 09.03.1954) 05.11.2024 жылы қайтыс болғаннан кейін мұра ашылды. Мұрагерлер мен мүдделі тұлғалар хабарландыру жарияланған күннен бастап нотариус К.К.Аманжоловқа ШҚО, Марқакөл ауданы, Марқакөл ауылы, А.Крахмал көшесі, 67 мекенжайы бойынша жүгінуі тиіс. Тел: 8-777-296-58-76.

■ Кушманова Айгуль Советбековна (туған жылы 26.02.1966) 27.05.2026 жылы қайтыс болғаннан кейін мұра ашылды. Мұрагерлер мен мүдделі тұлғалар хабарландыру жарияланған күннен бастап нотариус Б.Жамауқалиқызына ШҚО, Өскемен қаласы, Буров көшесі 16, тұрғын емес үй-жай 47 мекенжайы бойынша жүгінуі тиіс.

«ALTAI-NEWS» МЕДИА-ОРТАЛЫҒЫ

«DIDAR» ГАЗЕТІНІҢ

PDF-НҰСҚАСЫНА ЖАЗЫЛУ
БАСТАЛҒАНЫН ХАБАРЛАЙДЫ!

Электронды нұсқаны өз e-mail поштаңызға алу үшін бірнеше қарапайым қадам жасау қажет:

- 1) QR-кодты сканерлеңіз немесе интернет-браузер арқылы www.didargazeti.kz сайтына өтіңіз.
- 2) didargazeti.kz сайтындағы «Газетке жазылу» бөліміне кіріп, ұсынылған үш нұсқаның бірін таңдаңыз:

12 АЙҒА,

6 АЙҒА,

3 АЙҒА

- 3) «СЕБЕТКЕ ҚОСУ» батырмасын басыңыз.

- 4) Тауар себетке қосылғаннан кейін «ТАПСЫРЫСТЫ РӘСІМДЕУГЕ ӨТУ» батырмасын басыңыз.

- 5) Бос жолдарға өз деректеріңізді енгізіп, «ТӨЛЕМГЕ ӨТУ» батырмасын басыңыз. Жазылым ақысы сіз көрсеткен банк картасының нөмірінен автоматты түрде алынады.

Жазылым рәсімделгеннен кейін көрсетілген электронды поштаға газеттің жақын арадағы саны ғана емес, сонымен қатар ағымдағы айдағы барлық алдыңғы сандары да жіберіледі.

Жұлдыз-жорамал (10 – 16 тамыз)

ТОҚТЫ Бұл апта сіз үшін тың мүмкіндіктер кезеңі болмақ. Ұзақ уақыттан бері кейінге қалдырылған жоспарларды жүзеге асыруға қолайлы сәт туады. Жұмыста немесе оқуда жауапкершілік артып, өзіңізді жаңа қырынан көрсетуге мүмкіндік аласыз.

ТОРПАҚ Алдағы күндері тұрақтылық пен сенімділік алдыңғы орынға шығады. Бұрынғы еңбегіңіздің нәтижесін көріп, жаңа мақсаттарға бағыт аласыз. Қаржыға қатысты маңызды шешім қабылдас бұрын барлық мүмкіндікті саралаған жөн.

ЕГІЗДЕР Апта қарбаласқа толы болғанымен, оның нәтижесі көңіліңізден шығады. Жаңа таныстықтар мен пайдалы кездесулер болашақта үлкен мүмкіндікке жол ашуы мүмкін. Жұмыста шығармашылық ойларыңыз жоғары бағаланады.

ШАЯН Бұл аптада сабырлылық сіздің басты артықшылығыңызға айналады. Күрделі мәселелерді асықпай шешсеңіз, жақсы нәтижеге қол жеткізесіз. Қызметте жаңа жауапкершілік жүктелуі мүмкін, бірақ тәжірибеңіз оны еңсеруге жеткілікті болады.

АРЫСТАН Жұлдыздар сізге жарқын әрі табысты апта болатынын меңзейді. Көшбасшылық қасиетіңізді көрсетіп, айналаңыздағы адамдардың сеніміне ие боласыз. Қаржылық жағдайыңыз жақсарып, көптен жоспарлаған дүние-ңізді жүзеге асыруға жол ашылады.

БИКЕШ Ұқыптылығыңыздың арқасында көптеген істі уақытында аяқтайсыз. Апта ішінде маңызды құжаттармен немесе қаржылық мәселелермен жұмыс істеуіңіз мүмкін. Қателіктерге жол бермеу үшін барлық ақпаратты мұқият тексеріңіз.

ТАРАЗЫ Алдағы күндері өміріңізде тепе-теңдік орнай бастайды. Бұрын мазалаған мәселелердің шешімі табылып, өзіңізді жеңіл сезінесіз. Артық шығынға жол бермеңіз. Жеке өмірде ашық сөйлесу көптеген түсініспеушіліктің алдын алады.

САРЫШАЯН Бұл апта табандылығыңыздың жемісін көретін кезең болады. Көптен күткен жауап немесе маңызды жаңалық келуі ықтимал. Қызметте беделіңіз артып, жаңа мақсаттарға сеніммен қадам жасайсыз. Қаржы мәселесінде табыс көбеюі мүмкін.

МЕРГЕН Сізді қозғалысқа толы қызықты апта күтіп тұр. Сапарға шығу, жаңа адамдармен танысу немесе білім алуға қатысты жақсы мүмкіндік пайда болуы мүмкін. Жақындарыңызбен бірге өткізген уақыт ерекше шабыт береді.

ТАУЕШКИ Апта еңбек пен табыстың үйлесіміне негізделеді. Барлық міндетті абыроймен атқарасыз. Қаржыңызды дұрыс жоспарлау болашақта үлкен пайда әкеледі. Отбасылық мәселелер оң шешімін тауып, үйдегі атмосфера жайлы бола түседі.

СУҚҰЙҒЫШ Жаңа идеялар мен тың бастамаларға толы кезең басталады. Жоспарларыңызды жүзеге асыруға қолайлы уақыт. Қызметте шығармашылық қабілетіңізді көрсетуге мүмкіндік туады. Жеке өмірде тосын сыйлар мен жағымды эмоциялар күтіп тұр.

БАЛЫҚ Бұл апта ішкі тыныштық пен үйлесімділік сыйлайды. Өз интуицияңызға сенсеңіз, дұрыс шешім қабылдай аласыз. Жұмыста немесе оқуда шыдамдылығыңыздың арқасында жақсы нәтижеге жетесіз. Апта соңында көптен күткен жаңалық естуіңіз мүмкін.

Магазин

DIDAR газеті 12 айға жазылу
6000,00 ₸
В корзину

DIDAR газеті 6 айға жазылу
3000,00 ₸
В корзину

DIDAR газеті 3 айға жазылу
1850,00 ₸
В корзину

Егер сіз тек соңғы нөмірін сатып алғыңыз келсе, didargazeti.kz сайтының басты бетінде

«PDF ЭЛЕКТРОНДЫ ГАЗЕТ» батырмасын басып, ұсынылған нұсқалардың бірін таңдаңыз.

Егер сіз электрондық нұсқамен бірге газеттің қағаз нұсқасын да алғыңыз келсе, тапсырыс рәсімдеу кезінде пошта мекенжайыңызды, тегіңізді көрсетіп, «ТАПСЫРЫСЫҢЫЗҒА ЕСКЕРТПЕ ҚОСЫҢЫЗ» батырмасын басыңыз. Ашылған терезеге «Қағаз нұсқаны менің пошта мекенжайыма жеткізу» деп жазыңыз.

Баспасөз – 2026

DIDAR газетіне ЖАЗЫЛУ ЖҮРҮДЕ

«Қазпошта» АҚ арқылы					Редакция арқылы				
Индекс	1 ай , теңге	3 ай, теңге	6 ай, теңге	12 ай, теңге	Индекс	1 ай , теңге	3 ай, теңге	6 ай, теңге	12 ай, теңге
19071 (жеке)	872	2616	5232	10464	19071 (жеке)	686	2058	4116	8232
19073 (жеңілдік)	832	2496	4992	9984	19073 (жеңілдік)	616	1848	3696	7392
19072 (мекеме)			8003	16006	19072 (мекеме)			5520	11040

БАҚ-тың меншік иесі:
«ALTAI-NEWS» медиа-орталығы» ЖШС

«DIDAR» газеті Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігі Ақпарат комитетінде тіркеліп, 2025 жылғы 26 наурыздағы №KZ11VPY00115455 куәлігі берілген. «DIDAR» газеті – ҚР Президенті грантының және Қазақстан журналистика академиясы «Алтын жұлдыз» сыйлығының иегері. Мекенжай: 070003, Өскемен қаласы, Гоголь көшесі, 36.

«ALTAI-NEWS» медиа-орталығы» ЖШС
Бас директоры
Арсений ДҮЙСЕНОВ

Контент-редактор м.а
Дәурен АЛЛАБЕРГЕНҰЛЫ

Қабылдау бөлмесі:
тел: 8(7232)75-17-97
Жарнама бөлімі:
8-777-239-76-82,
8(7232) 75-28-22,
e-mail: marketing@altaynews.kz

«DIDAR» газетінің сайты:
www.didargazeti.kz
+7 777 239 7682

Жарияланған материалдардағы пікір редакциянікімен сәйкес келмеуі мүмкін. Редакция тапсырысымен жазылмаған материалдар үшін қаламақы төленбейді. ⑤ белгісі қойылған материалдар коммерциялық негізде жарияланады. Материалдарды редакцияның келісімінсіз көшіріп басуға тыйым салынады.

Газет
«Дом печати» ЖШС-нің
баспаханасында басылды.
Павлодар облысы,
Павлодар қаласы,
Астана көшесі, 143.

Көлемі 5
баспа табақ.
Газет аптасына
бір рет шығады.
Таралымы 3700
Тапсырыс №32

